

Masteroppgave

NTNU
Norges teknisk-naturvitenskapelige
universitet
Fakultet for samfunnsvitenskap
og teknologiledelse
Institutt for sosiologi og statsvitenskap

Håkon Harsten Åsenden

Politisk Rekruttering i Norge

Veien til Stortinget

Masteroppgave i Statsvitenskap

Trondheim, høsten 2013

Håkon Harsten Åsenden

Politisk Rekruttering i Norge

Veien til Stortinget

Masteroppgave i Statsvitenskap

Trondheim, Høsten 2013

Veileder: Jonathon Moses

Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet
Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse
Institutt for sosiologi og statsvitenskap

Sammendrag

For å øke forståelsen av demokratiet i Norge er det viktig å se nærmere på individene som er våre folkevalgte. Dersom det er ønskelig at disse skal speile den norske befolkningen, så er det essensielt at vi kjenner mekanismene som regulerer den politiske rekrutteringen i landet vårt. I denne oppgaven benyttes kvantitativ metode og to-steps klyngeanalyse i SPSS til å gi svar på hvem som gjør politisk karriere i Norge. Analysen er basert på datasettet *Politikerarkivet 1945-d.d.* utlevert fra Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD). Funnene i oppgaven viser at den politiske rekrutteringen i Norge er kompleks, og tillater en noe bredere sammensetning av folkevalgte representanter enn det man ser i mange andre vestlige land. Samtidig identifiseres de viktigste fellestrekkene ved våre kandidater, blant annet lokal forankring, politisk erfaring og utdanning. Men først og fremst illustreres utviklingen mot en profesjonalisering av politikeryrket og mulige konsekvenser av dette.

Forord

En masteroppgave er ikke bare et produkt av et to år langt masterstudie. Den er et resultat av oppvekst, støtte, og i mitt tilfelle 20 års skolegang. En rekke mennesker fortjener takk, og viktigst blant alle er venner og familie. Nå er endelig tiden kommet for å tre inn i arbeidslivet og jeg lover å yte etter evne, for nå har jeg fått etter behov, takk til den norske velferdsstaten!

Men aller først er det en mann som har gjort seg fortjent til at anerkjennende nikk, og en ekstra takk, min veileder, Professor Jonathon Moses. Du har vært en uvurderlig ressurs og en god støtte gjennom prosessen.

Innhold

Sammendrag.....	iii
Forord.....	v
Innhold	vi
Liste over tabeller, figurer og diagram.....	viii
1.0 Innledning.....	1
2.0 Teori og Tidligere Forskning	3
2.1 Representasjon.....	3
2.2 Nominasjonsprosessen i Norge	6
2.3 Politisk Rekruttering.....	9
2.4 Den Politiske Elite i Norge.....	13
2.4.1 Veier til Stortinget.....	14
2.4.2 Hovedveien: «Gjennomsnittspolitikeren».....	17
2.4.3 Motorveien: «Karrierpolitikeren»	18
2.4.4 Omveien: «Lokalpolitikeren»	19
2.4.5 Snarveien: «Den Karriereskiftende-politikeren»	20
2.5 Utgangspunkt for analyse og diskusjon.....	21
3.0 Metode.....	23
3.1 Valg av Metode	23
3.2 Datamateriale.....	24
3.3 Variabler	26
3.4 Validitet og Reliabilitet	30
4.0 Analyse og innledende diskusjon.....	33
4.1 Deskriptive data.....	33
4.2 Klyngeanalyse	38
5.0 Diskusjon.....	43
6.0 Avslutning	51

Bibliografi	53
Appendiks.....	1
Vedlegg 1: Deskriptiv Statistikk for kategoriske variabler	1
Vedlegg 2: Korrelasjonstabeller	11

Liste over tabeller, figurer og diagram

<i>Tabell 2.1 - Ulike teorier for representasjon</i>	4
<i>Figur 2.1: To dimensjoner under nominasjonene</i>	7
<i>Figur 2.2: Tre-steps Rekrutteringsprosess</i>	10
<i>Figur 2.3: Rekrutteringsmodell</i>	11
<i>Figur 2.4: Veier mot stortinget</i>	16
<i>Tabell 3.1: Kontinuerlige variabler</i>	34
<i>Diagram 3.1: Yrkesbakgrunn</i>	35
<i>Diagram 3.2: Sektortilhørighet</i>	36
<i>Diagram 3.3: Utdanningsnivå</i>	37
<i>Diagram 3.4: Kjønnfordeling</i>	38
<i>Figur 3.1: To-steps klyngeanalyse – Modell sammendrag</i>	40
<i>Diagram 3.5: To-steps klyngeanalyse – Prediktor betydning</i>	41
<i>Tabell 0.2: To-steps klyngeanalyse – Funn</i>	42
<i>Figur 5.1: Veier mot stortinget</i>	45
<i>Tabell 0-2: Klynge 1</i>	46
<i>Tabell 0-3: Klynge 2</i>	47
<i>Tabell 0-4: Klynge 3</i>	47
<i>Tabell 0-5: Klynge 4</i>	48

1.0 Innledning

Politikken er profesjonalisert på en annen måte enn tidligere, og jeg synes ikke det er en positiv utvikling. De som er sentrale politikere i dag, er folk som har holdt på med politikk i mange, mange år. Det har blitt et håndverk som må beherskes, hvis ikke blir du veid og funnet for lett. Det burde vært større rom for politikere som stiller med en annen livserfaring og alternative karrierer. Vi på Stortinget skal gjenspeile sammensetningen i befolkningen, men det gjør vi i begrenset grad.

-Ola Borten Moe, Stortingsrepresentant (Senterpartiet, 2013)

Siden oppkjøringen til stortingsvalget i 2005 har det eksistert en pågående debatt i media og blant allmennheten i forhold til en utvikling som fører til at stadig flere politikere er politikere av yrke, og har liten erfaring fra det «sivile» arbeidsliv (Narud & Valen, 2007). Blant akademikere har man sett nærmere på sammenhengen mellom mekanismene for politisk rekruttering og parlamentarisk karrierevei. Og internasjonale studier viser en generell tendens der veiene mot de lovgivende forsamlingene blir smalere og smalere, samtidig som kravene som stilles for å komme gjennom disse beveger seg i retning av en kraftig politisk profesjonalisering (Bailer, Meissner, Ohmura, & Selb, 2012). I Norge har blant annet Hanne Marthe Narud og Henry Valen vært sentrale i valgforskningen, de har bidratt stort med arbeider sentrert rundt politisk rekruttering og kultur. Allikevel finnes det relativt få arbeider som tar for seg karriereveiene til de ferskeste stortingsrepresentantene i Norge.

Denne oppgaven har som formål å svare på problemstillingen «Hvem gjør politisk karriere i Norge?» Politisk karriere defineres relativt snevert, ved det å bli valgt inn til stortinget. For å svare på problemstillingen vil det først presenteres teori og tidligere forskning som forteller oss noe om betydningen av politisk representasjon. Det argumenteres for en grunnleggende aksept av forestillingen om at folkevalgte forsamlinger til en viss grad bør speile befolkningen de representerer. Deretter vil de viktigste mekanismene i det Norske valgsystemet, da med hovedfokus på politisk rekruttering og nominering til stortinget presenteres. Hensikten er å gi innsikt i forutsetningene og de personlige egenskapene som kreves for at en politisk «aspirant» skal kunne gå den prestisjefylte veien til stortinget. Videre

presenterer teorien de mest fremtredende politiske karriereveiene og fremmer forslag for hvordan disse vil se ut i Norge. Tolkningene er da sterkt basert på forståelsen av tilsvarende internasjonalt arbeid, kombinert med et rammeverket av særegen norsk kultur for politisk rekruttering og vårt valgsystem.

Analysedelen benytter kvantitativ metode for å belyse bakgrunnen til de førstegangsvalgte stortingsrepresentantene fra valget i 2009. Ved bruk av data fra *Politikerarkivet 1945-d.d.* (NSD, 2010) har det vært mulig å analysere kandidatenes biografi basert på teoretisk relevante variabler. Innledningsvis vil jeg ved hjelp av deskriptive data se på generelle trender for rekrutteringen til stortinget. Ved å trekke paralleller til historisk forskning og analyser av et fulltallig storting har det vært mulig å identifisere fellestrekkene som i størst mulig grad kjenner individene som gjør politisk karriere i dag, samt hva som skiller dem fra fortidens politikere. I tillegg er det gjennomført en klyngeanalyse der 12 variabler har fått danne grunnlag for en gruppeinndeling der SPSS har identifisert og samlet kandidater som er relativt like hverandre i grupper som i størst mulig grad skiller seg fra hverandre. Resultatet er et sett på fire klynger som sammenliknes med de fire karriereveiene som presenteres i teoridelen. Herunder to klynger bestående av profesjonelle politikere, og to klynger bestående av mer tradisjonelle politikere.

Innledningsvis vil sammensetningen av den politiske eliten diskuteres, og gjennomsnittskandidaten fra valget i 2009 vil presenteres. Deretter vil karriereveiene diskuteres nærmere ved å sammenlikne teoretisk og empirisk grunnlag opp imot hverandre. For deretter å identifisere deres betydning for politisk rekruttering i Norge. Avslutningsvis vurderes påstanden om at politikken er i ferd med å profesjonaliseres. Før tanker rundt videre forskning presenteres i korte drag.

2.0 Teori og Tidligere Forskning

Målsetningen med oppgavens teoretiske kapittel er å illustrere det politiske systemet i Norge. Innledningsvis ved å presentere historisk teori og utvikling ved å se på tradisjonelle syn på politisk representasjon og demokrati. Dette forteller oss noe om forventningene til dagens politikere og profesjonaliseringen av politikeryrket. Deretter ser vi nærmere på særtrekkene ved politisk rekruttering i Norge, først ved å presentere nominasjonsprosessen og deretter ved å se nærmere på teorier for politisk rekruttering. Avslutningsvis vil kapittelet presentere fire karriereveier, basert på internasjonal forskning, som ansees som de mest illustrerende for hvordan en politisk kandidat kan manøvrere seg frem mot et verv i nasjonalforsamlingen. Analysen vil deretter bygge videre på de historiske trendene som er bekreftet gjennom tidligere forskning, før vi prøver å finne empirisk belegg for å fastslå om de illustrerte karriereveiene eksisterer, og dermed vil gi svar på hvem som gjør politisk karriere i Norge.

2.1 Representasjon

Det er ønskelig, om ikke åpenbart, at våre folkevalgte representanter på stortinget har og bør ha en noe variert bakgrunn. Et viktig ideal innenfor demokratisk teori er at den valgte forsamlingen skal gjenspeile og reflektere befolkningen som har valgt den. Det skal være en form for samsvar mellom de som styrer og de som styres, da i form av bakgrunn, holdninger, interesser eller handling (Narud & Valen, 2007). I faglitteraturen anerkjennes representasjonssystemer som mer legitime, effektive og rettferdige, jo større dette samsvaret mellom velgerne og de valgte representantene er (Libell, 2013) (Durose, et al., 2011). Men det har ikke alltid vært slik, politisk representasjon og styre har vært et hett tema helt siden det moderne folkestyrets fødsel på 1700-tallet. Debatten tar gjerne utgangspunkt i om den lovgivende forsamling skal utøves av «likemenn» eller «de beste blant likemenn». Historiske filosofer som Jean-Jacques Rousseau og Edmund Burke frontet henholdsvis en egalitær og en elitistisk tankegang; representanter av folket, eller ledere for folket (Libell, 2013).

De norske statsviterne Gudmund Hernes og Willy Martinussen har illustrert viktige forskjeller ved det de identifiserer som fire idealtypiske formene for representasjon, gjennom sitt arbeid med den første maktutredningen «*Demokrati og Politiske Ressurser*» (1980). Her tar de utgangspunkt i to hoveddimensjoner der den ene tar hensyn til representasjon av *standpunkt*, mens den andre legger vekt representasjon av *personer*.

Tabell 2.1 - Ulike teorier for representasjon

		Representanter for meninger	
		Ja	Nei
Representanter for personer	Ja	Idealdemokrati	Bakgrunns-Representasjon
	Nei	Advokat-Representasjon	Formynder-Representasjon

Innenfor et *idealdemokrati* deler representantene velgernes holdninger så vel som bakgrunn, med andre ord vil «beslutninger treffes *for* folket *av* folk *fra* folket» (Hernes & Martinussen, 1980, s. 76). Her finner vi klare paralleller til den demografiske representasjonsmodellen som forutsetter at kun egne erfaringer på grunnlag av egen bakgrunn gir legitim representasjon av interesser og dermed også representative meninger (Norris & Lovenduski, 1993). Ved *bakgrunnsrepresentasjon* deler velgerne og de folkevalgte kun sosiale og demografiske karakteristika, mens de folkevalgte har andre verdier og holdninger enn den gruppen de opprinnelig utgikk fra. I den tredje idealtypen, *advokatrepresentasjon*, finner vi bakgrunnsrepresentasjonens strake motsetning. Her forutsettes meningslikhet mellom representant og velger, samtidig som representanten avviker fra velgergruppen rent sosialt. I den fjerde og siste representasjonstypen, *formynderrepresentasjon*, finner vi idealdemokratiets motpol, her har den valgte representanten verken samme bakgrunn eller oppfatning som velgerne de taler på vegne av. Her finnes sterke likhetstrekk med teorien om «det frie mandat» slik Edmund Burke og andre fra den liberale skolen formulerte det. Representasjonen skjer *for* folket «av personer som både vet bedre og kan mer enn folket» (Hernes & Martinussen, 1980, s. 76).

Disse idealmodellene skiller seg naturligvis noe fra de formene for representasjon som foregår i virkeligheten. En sterkt definerende faktor er blant annet forskjellige systemer og forutsetninger for politisk rekruttering (Narud & Valen, 2007). Det er et velkjent faktum at stortinget aldri i sin helhet vil kunne bli et speilbilde av den norske befolkningen. I alle land finner man en overrepresentasjon av individer med høy sosial status, inntekt, utdanning osv.

mens forskjellige etniske og religiøse minoriteter med lav status gjerne er underrepresenterte (Norris, 1997) (Putnam, 1976). Det viktigste prinsippet her er at enkelte systemer er mer representative enn andre, fordi seleksjonsprinsipper innenfor den politiske rekrutteringen øker enkeltgruppers muligheter for å bli valgt inn i nasjonalforsamlingen (Narud & Valen, 2007).

Når man ser representasjonsdebatten i kontekst av det politiske rammeverket og partisystemet i Norge, har diskusjonen mellom elitister og egalitærister på mange måter vært satt til side av et partisystem, som kombinerer det «å speile» samt det «å lede» befolkningen (Libell, 2013) Herunder bidrar mekanismer for den politiske nominasjonsprosessen, beskrevet i neste avsnitt, som igjen setter føringer for den politiske rekrutteringen i Norge.

«Hovedargumentet for at representantene bør avspeile befolkningen er at de da også avspeiler befolkningens holdninger» (Libell, 2013, s. 1) dette er et prinsipp som har vunnet frem i de fleste land når det gjelder kjønn, det vil si kvinner, men ikke i like stor grad for andre kriterier, som yrke og utdanning. Dette til tross for at mangfold blant representantene anses som viktig i forhold til rettferdighet, effektivitet og legitimiteten i folkestyret (Durose, et al., 2011).

I forkant av stortingsvalget i 2005 fokuserte media på en relativt ny problemstilling; består den nasjonale politiske eliten av for mange politiske «broilere»? Et begrepet som innenfor den politiske konteksten har blitt en fellesbetegnelse på politikere med minimal eller ingen yrkeserfaring (Narud & Valen, 2007). Media hadde observert at dette var tilfellet for mange av listetoppene foran det kommende stortingsvalget, og anså dette som en bekymringsfull trend, som vil bidra til å svekke kvaliteten på de politiske beslutningene. Men viktigst, debatten fremhevet et tema som står sentralt i studiet av politisk representasjon, den såkalte profesjonaliseringen av det politiske lederskapet (Narud & Valen, 2007). Den første som benyttet dette begrepet var sosiologen Max Weber, som skilte mellom politikken som levebrød og politikken som kall (Weber, 1958). Således er det naturlig å trekke paralleller til begrepet politisk klasse som i sin tid ble introdusert av den fremtredende samfunnsanalytikeren Gaetano Mosca. For ham var den politiske klassen også en herskende klasse, det vil si at de i tillegg til å streve etter politisk makt, også sørget for å tilføre seg selv materielle goder til eget livsopphold (Mosca, 1939). Sett i forhold til dagen politiske kontekst blir tanken den at vi innenfor det moderne demokratiet har en gruppe politikere som ikke bare lever *for* politikken, men også *av* politikken, den er deres fremste levebrød. Dette er politikere som har sin opplæring, erfaring og karrierevei gjennom partiapparatet, og som derfor har lite erfaring fra det alminnelige yrkesliv, altså politiske broilere (Narud & Valen, 2007).

Men profesjonaliseringen av politikken handler ikke bare om inntjening og lønn, dagens utvikling har betydning for *sammensetningen* av den politiske klassen. Hvordan ser den folkevalgte representanten ut? Hvilken sosial økonomisk og demografisk bakgrunn har han? Og ikke minst, hvilke grupper øker sin tilstedeværelse og hvilke faller ut?

For å svare på problemstillingen «Hvem gjør politisk karriere i Norge?» vil denne oppgaven ta for seg nyrekrutterte stortingsrepresentanter, deres bakgrunn og karriereveier. Men for å forstå disse må man ta utgangspunkt i de føringene det norske systemet legger for politiske spirer, deres utvikling, identitet og karrieremessige handlingsrom.

2.2 Nominasjonsprosessen i Norge

Ved Norske stortingsvalg, gjennomført som forholdstallsvalg, konfronteres velgere med politiske partier og deres lister over nominerte kandidater. Og disse må de på en eller annen måte må ta stilling til når de avgir sin stemme. Partiets representanter blir da de kandidatene som er høyt nok oppe på nominasjonslisten i forhold til hvor mange representanter det aktuelle partiet får lov til å sende til stortinget. Dette gir en mekanisme der velgere, dersom de ønsker å ha innflytelse over kandidatseleksjonen før valget, per definisjon må utøve innflytelse gjennom å delta i nominasjonsprosessen (Narud, 2008).

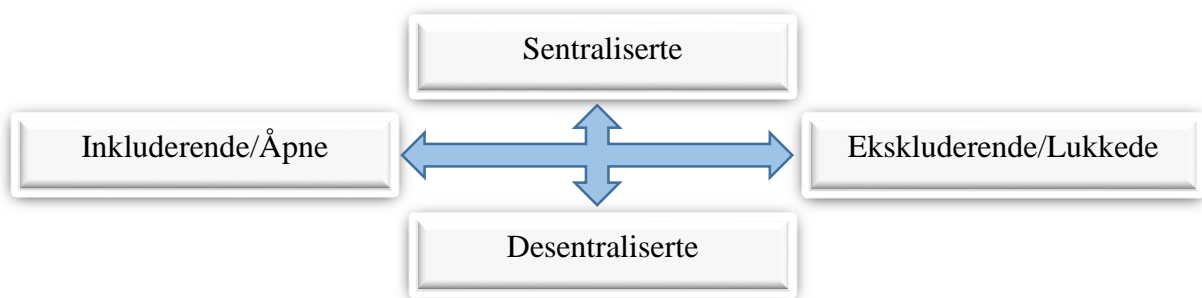
Valgforsker Hanne Marthe Narud, skrev i 2008 notatet «Bak lukkede dører? Eller i åpne rom?». Her tar hun for seg nominasjonsprosessens og dets betydning for folkestyret i Norge. Hun gir en svært god beskrivelse av hvordan det norske valgsystemet fungerer, hvilke mekanismer og rammer som norsk politikk og politikere forholder seg til, og betydning disse har for den politiske rekrutteringen. I det følgende avsnittet vil jeg forsøke å oppsummere de mest betydningsfulle kjennetegnene ved nominasjonsprosessen slik hun og andre fremtredende samfunnsvitere ser den.

«Den som gjennomfører nominasjonene «eier» partiet» hevder den Amerikanske samfunnsviteren Elmer Eric Schattschneider (1942, s. 64). Nominasjonsprosessens anses som det kanskje viktigste leddet i den demokratiske styringskjeden. Ikke bare er nominasjonen av politiske kandidater et viktig steg i rekrutteringsprosessen, men det gir også et signal om maktforholdene innad i et parti (Narud, 2008). Det er derfor ikke uvanlig at det går hardt for seg i nominasjonskampene, slik man ser både internasjonalt, (som mellom Clinton og Obama i det amerikanske primærvalget i 2008), og i Norge, (som under Ingebrigtsen-saken i Troms i slutten av 2012). Selv om vi i Norge organiserer nominasjonene på en helt annerledes måte enn USA, så ser vi gjennom medias dekning av slike begivenheter, at det også her, blåser på toppene

når kandidatene diskuteres (Narud, 2008). Norges Offentlige Utredninger (NOU) har gjennom årene publisert en rekke observasjoner i forhold til partienes nominasjonspraksis blant annet fastslår de at: «Nominasjonsmøtene preges av små, men mektige gruppers innflytelse» (NOU, 1973/38, s. 10). «Stortinget og fylkestingene er organer hvor interessen er fokusert på partiene, og det må antas at velgerne er opptatt mer av partiene enn av de enkelte personer som er ført opp på listene» (NOU, 1982/6, ss. 58-59) Og at «Personvalg er blitt sett på som et fremmedelement i en politisk kultur preget av sterke politiske partier» (NOU, 2001/3, s. 143).

Internasjonalt finnes det en rekke forskjellige metoder som benyttes når nominasjonsprosessen skal organiseres, og det er vanlig at disse klassifiseres i forhold til to dimensjoner. Dette gjøres ved at man ser variasjon som muligheter langs to kontinuum med fire ytterpunkter som vist i Figur 1 (Narud, 2008).

Figur 2.5: To dimensjoner under nominasjonene

De forskjellige nominasjonsprosessene vurderes ved at man ser på graden av sentralisering og grad av åpenhet. Generelt handler sentralisering om hvilke organ/nivå innad i partiet som har innflytelse over nominasjonen, er det sentralstyret som velger kandidater? Eller finner man denne makten på regionalt eller lokalt nivå? Og finnes det kanskje enkeltgrupper i partiet, eksempelvis ungdomslag, kvinnegrupper eller fagforeninger, som har innflytelse over denne prosessen? Videre vurderes grad av åpenhet ved å se på hvem som får delta i nominasjonsprosessen. Her finner vi ekstreme ytterpunkter: fra helt lukkede systemer som kun tillater en liten partielite, eventuelt en enkeltstående partileder, å nominere kandidater. Til helt åpne systemer der selv velgere som ikke er partimedlemmer får lov til å være med på nominasjonene (Narud, 2008).

En analyse gjort av på slutten av 80-tallet viser at det er de lokale partiaktivistene som gjerne spiller hovedrollen ved kandidatnominering i de fleste land, og dersom den sentrale partiledelsen forsøker intervenere ved å gi sin støtte til en aktuell kandidat, så vil dette kunne virke som et dødskyss og faktisk redusere kandidatens reelle mulighet for nominasjon (Gallagher & Marsh, 1988). Videre dokumenterer Lars Bille at det er de lokale partilagene som fullstendig kontrollerer nominasjonen i nesten halvparten av Europas politiske partier, mens det nest vanligste er at lokallagene tar en avgjørelse etter at listen har blitt godkjent av de sentrale organene (Bille, 2001). I Norden er det lang tradisjon for at lokallag og deres felles organisasjoner for valgdistriktet står for kandidatnominasjonene, selv om man kan finne enkelte unntak blant de høyrepopulistiske partiene, deriblant FrP (Narud, 2008).

I Norge har nominasjonsprosessen vært den samme i mange år, og partiene har stort sett fulgt samme prosedyre (Narud, 2008) (Skare, 1996) (Valen, 1988). Norge er ett av få land som har hatt egen lov med regler for nominasjon. Det var i utgangspunktet ikke obligatorisk å følge disse, men de politiske partiene fikk økonomisk kompensasjon for delegatenes reiseutgifter hvis de fulgte den foreskrevne prosedyren som var definert i «nominasjonsloven av 1920» (som senere ble del av «valgloven av 1985») frem til ordningen ble avvirket i 2002. Narud sammenfatter prosedyren som følger:

«Partienes kandidater velges på fylkesvise nominasjonsmøter som består av delegater fra lokallagene. Forut for møtene har det vært en prosess der partienes nominasjonskomiteer, som er på fylkesnivå, har tatt imot forslag til navn fra lokallagene. Komiteens oppgave er å koordinere forslagene og sette opp en foreløpig liste som sendes ut igjen til lokallagene. Disse tar stilling til listeforslaget og gir tilbakemelding til nominasjonskomiteen, som så setter opp den endelige listen som skal votes over på nominasjonsmøtet» (Narud, 2008, ss. 15-16).

Dersom partiets sentrale organ forsøker å blande seg i prosessen, så blir dette sjeldent godt mottatt, slik som når arbeiderpartiets sentralstyre på 80-tallet forsøkte å fylkespartiets liste fra Sogn og Fjordane omgjort da interne regler for kjønnsbalanse på listen ikke var blitt fulgt. De lyktes ikke med dette. Det er allikevel ikke gitt at komiteens forslag blir stående, de norske nominasjonene er spesielt lydhøre i forhold til lokallagenes preferanser, og det er relativt vanlig at grupper i partiet fremmer benkeforslag som endrer ved komiteens rangeringer (Valen, 1988) (Narud, 2008).

Det er også en sterk tradisjon for at kandidatene er lokalt forankret til det fylket de representerer, dette er relevant både med tanke på bosted, men er også et viktig av hensyn til

det parlamentariske arbeidet på Stortinget. Tidligere stilte «loven om bostedsbånd» krav til at kandidatene måtte være bosatt i vedkommende valgdistrikt. Denne ble riktignok opphevet i 1952, men i perioden frem til 2001 har allikevel kun 14 stortingsrepresentanter vært bosatt i et annet fylke enn det de representerer, altså kun 1,7 prosent av det totale antallet (Pedersen, Kjær, & Eliassen, 2004). Lokallagets kontroll over nominasjonsprosessen gir representantene et sterkt insentiv til å fokusere på lokale interesser i sitt parlamentariske arbeid, for når representanter søker renominasjon til Stortinget er det flere som har måtte konfrontere lokallagets vrede, spesielt dersom de ikke har vært dyktige på å markere lokale standpunkt (Bauna, 1997).

I tillegg til at den norske nominasjonsprosessen er svært desentralisert, så må den også betegnet som lukket da det bare er en håndfull av partimedlemmene som deltar i prosessen. Det er kun betalende partimedlemmer som i utgangspunktet får lov til å delta, men undersøkelser fra slutten av 1990-tallet viser at kun en sjettedel av disse velger å bidra i prosessen. Undersøkelser for stortingsvalget i 2005 viser at dette tallet har holdt seg stabilt, samtidig som man ser at dette er en halvering av deltagelsen i forhold til nivået på midten av 80-tallet (Matthews & Valen, 1999) (Narud, 2008). Det finnes alternative prosedyrer, som ved innføring vil kunne bidra til et mer inkluderende system og større deltagelse enn vi ser i dagens Norge. Man har blant annet vurdert uravstemninger, og varianter av personstemmer ved nasjonale valg, men ingen konkrete tiltak har enda blitt gjennomført for å åpne det eksisterende systemet slik som de gjorde ved innføringen av personvalg i Sverige i 1998 (Heidar & Saglie, 2002).

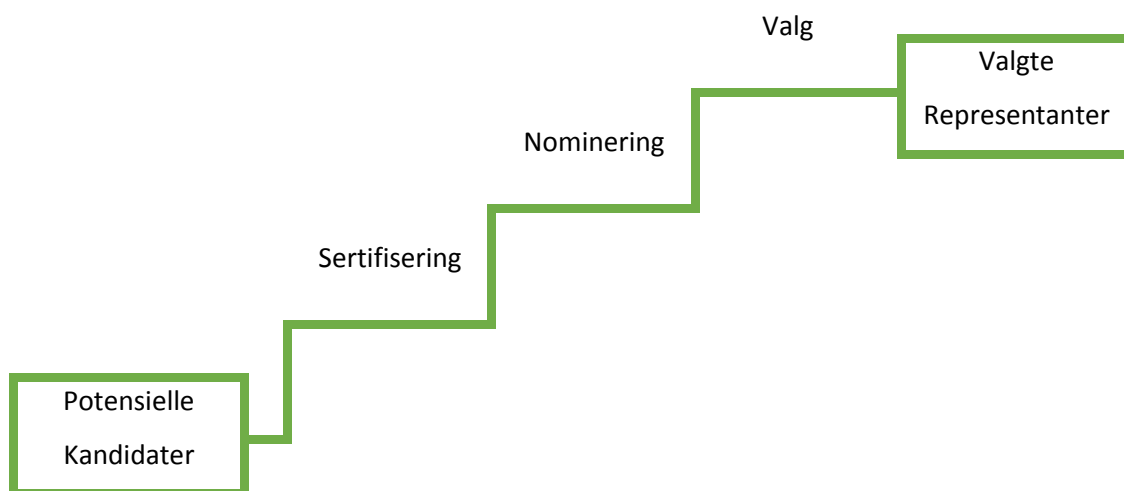
2.3 Politisk Rekruttering

Når Gallagher og Marsh tok for seg politisk rekruttering på slutten av 80-tallet og ga ut boken «Candidate Selection in Comparative Perspective» ga de den undertittelen *The Secret Garden of Politics*. Dette var på ingen måter tilfeldig, men skulle gi uttrykk for hvordan nominasjonsprosessen er relativt ukjent, og deltagelsen marginal (Narud, 2008). I dag, over tyve år senere har lite endret seg, og prosessen er fremdeles et anliggende for de særskilt interesserte. Politiske kandidater velges innad i de politiske partiene, mens velgernes kunnskap om prosess og kandidat er liten, og deres påvirkningskraft minimal. Dette har fått praktiske konsekvenser for hvordan den politiske rekrutteringen i Norge foregår. Det eksisterer en bred enighet om at partiet som et politisk verksted er i dårlig forfatning og dette reflekteres gjennom sviktende medlemstall og skrantende oppslutning om partimøter og aktiviteter. Den påfølgende reduksjonen i inntekter fra medlemsmassene har ført til at partiene i stadig større grad har blitt

avhengige av offentlig finansiering (Heidar & Saglie, 2002) (Offerdal & Ringkjøb, 2002) (Narud, 2008). I Norge har generøse subsidier ført til en mannskapsøkning og profesjonalisering av partienes apparater, samtidig som begrepet *politisk profesjonalisering* har fått en negativ betydning fordi rekrutteringen til de folkevalgte organene preges av en stadig større andel profesjonelle politikere, en tendens som går på bekostning av potensielle kandidater med vanlig og variert yrkeserfaring (Narud, 2008).

Rekrutteringen av politiske kandidater til folkevalgte forsamlinger er en prosess i flere steg. De håpefulle «aspirantene» går først gjennom en utsilingsprosess der de sertifiseres innad i de politiske partiene og deres egnethet vurderes, deretter nomineres et utvalg av kandidater som velgerne skal få ta stilling til ved selve valget, som er det siste steget i prosessen, dette illustreres i Figur 2 (Narud, 2008). I tillegg kan det gjeldende valgsystemet legge føringer for denne prosessen, eksempelvis gjennom implementering av personstemmer, der velgernes preferanser kan endre rekkefølgen på partienes nominasjonslister (Gallagher & Marsh, 1988) (Narud, 2008).

Figur 6.2: Tre-steps Rekrutteringsprosess

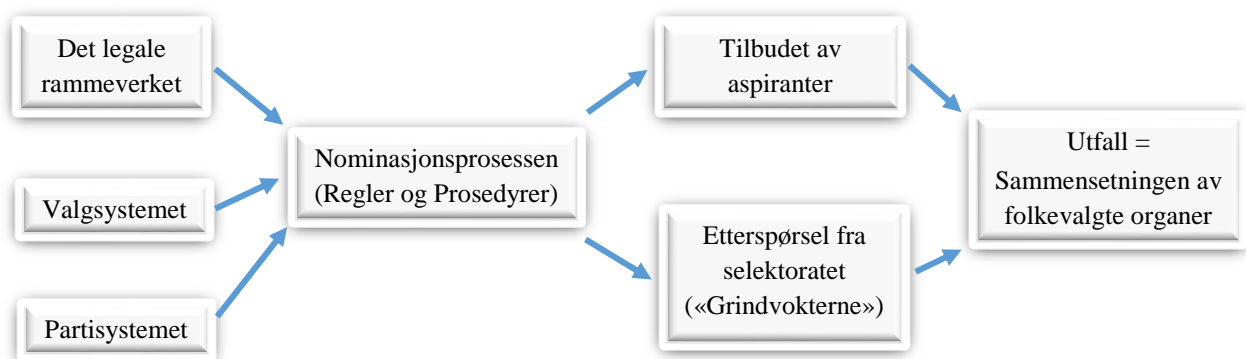

Våre politiske representanter begynte altså sin ferd mot offentlige verv som politiske «aspiranter». På dette tidspunktet er de relativt kjente figurer innad i partiet, muligens kun på lokalt nivå, og har sannsynligvis selv vist interesse for å ta på seg politiske verv. For at disse skal kunne vurderes for nominasjon, må de først bestå en innledende utsilning, eller sertifisering (Narud, 2008). Under sertifiseringen vurderes kandidatens personlige egenskaper som politisk

integritet, dyktighet, kommunikasjonsevner og andre egenskaper som styrker eller svekker vedkommende sitt kandidatur (Seligman, 1967) (Valen, 1988) (Narud, 2008). Erfaringen fra Norge viser at selv om kandidatene får lite oppmerksomhet i media, da hovedfokus ligger på partinivå, så er evnen til å kunne håndtere media blitt et mye viktigere kriterium enn tidligere når kandidatene skal vurderes for nominasjon. Dette ses i sammenheng med den generelle utviklingen, der media har fått en stadig større rolle innenfor politikken og samfunnet forøvrig (Valen, 1988) (Narud, 1994).

Under nomineringen blir deretter de aktuelle kandidatene vurdert ut ifra bredere hensyn som inkluderer institusjonelle, legale og partipolitiske rammeverk og – i varierende grad – vurderinger av kandidatens demografiske, geografiske og sosiale tilhørighet. Dette er en prosess som illustreres i Figur 3 (Narud, 2008).

Figur 2.7: Rekrutteringsmodell

Som nevnt tidligere, så vil sammensetningen av et folkevalgt organ, altså vårt endelige utfall, ikke kunne gi oss en kombinasjon av representanter som nøyaktig «speiler» befolkningen som skal representeres. Samtidig er det variasjon i størrelsen på avviket mellom velgerne og de valgte. I Norge og de andre nordiske landene finner vi en langt bredere og mer egalitær sammensetning i forsamlingene enn det som er normen i andre deler av verden (Narud & Valen, 2007) (Narud, 2008). Disse variasjonene påvirkes i stor grad av de systemspesifikke størrelsene, slik som Figur 3 illustrerer.

Herunder er *valgsystemet* et av de viktigste elementene. Flere studier, viser at proporsjonale listevalgssystemer, slik vi finner i Norge, øker representasjonen av blant annet

kvinner og minoriteter (Matland & Studlar, 1996) (Norris, 1997). Dette er fordi bruken av partilister fører til et prinsipp om grupperepresentasjon, som igjen har ført til at flere partier velger å formalisere retningslinjer for nominasjonen, eksempelvis ved å innføre kjønnskvoltering. Men også størrelsen på valgkretsen får betydning i systemer med flermannskretser. Dersom det er få representanter for hver valgkrets, så vil det bli vanskeligere å balansere slike hensyn, det samme gjelder naturligvis dersom man kommer fra et lite parti som kun kjemper om et fåtall plasser (Narud, 2008). I Norge betyr dette at store partier som Høyre og Arbeiderpartiet har bedre forutsetninger for å kunne balansere sine representanter, enn små partier som Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti.

Mekanismene som styrer *nominasjonsprosessen* er også viktige i forhold til hvilke aspiranter som vil få lov til å stille til valg på konkurransedyktige listeplasser. Vi har allerede fastslått at vi i Norge har et system som er lukket, i den forstand at det kun er en liten gruppe av partiets medlemmer som inkluderes i nominasjonsprosessen, samtidig som denne er svært desentralisert fordi de regionale listene dannes i samarbeid og med godkjenning fra lokallagene. Hvert parti har egne regler og prosedyrer for nominasjonsprosessen, men lokal støtte er essensielt for aspiranter som håper på en nominasjon til valg (Narud, 2008).

Til sist er det en rekke faktorer i forhold til *tilbuds-* og *etterspørselssiden* som får betydning for utfallet av rekrutteringsprosessen. Fra etterspørselssiden fremmes en rekke krav fra selektoratet, eller «grindvokterne», til hvilke egenskaper en kandidat skal ha, eksempelvis politisk dyktighet og erfaring. Og dette er en av hovedårsakene til at det utvikles en skjevhet i bakgrunnsrepresentasjonen og at et sett kandidater avviker fra de gjennomsnittlige velgerne (Valen, 1988) (Norris, 1997) (Narud & Valen, 2007) (Narud, 2008). Tilbudssiden derimot handler om hvilke personer som ønsker å stille som kandidater, og dette klargjøres i hovedsak gjennom selvutnevne (i motsetning til utvelgelse). Her er individuelle faktorer som ambisjoner, ressurser og motivasjon viktig (Narud, 2008). I denne sammenhengen nevner Pippa Norris og Joni Lovenduski at det ofte er tilbudssiden det skorter på når kandidatskjevhet oppstår, spesielt med tanke på representasjon av kvinner, som gjerne vegrer seg for å ta politiske verv på grunn av andre forpliktelser på jobb og i hjemmet (Norris & Lovenduski, 1993). Avslutningsvis vil dermed den endelige listen balanseres med utgangspunkt i ulike gruppehensyn, dette er fordi partiene gjerne ønsker en liste sammensatt med en relativt variert bakgrunn, slik at deres kandidater vil appellere til flest mulig velgere. Komparative studier viser at de viktigste gruppehensynene gjerne tar utgangspunkt i alderssammensetning, kjønn og yrke (Gallagher & Marsh, 1988). Videre er lokale bånd viktig i de fleste land, og i Norge finner vi

nærmest et krav om lokalpolitisk erfaring, samtidig som partienes tilknytning til i visse befolkningssegmenter, organisasjoner og interessegrupper spiller en viktig rolle. Sosialdemokratiske partier nominerer gjerne kandidater med bakgrunn fra fagbevegelsen, mens kristelige partier ofte ønsker kandidater med en gitt religiøs bakgrunn (Valen, 1988) (Fiers & Secke, 2007). Det viktigste kriteriet for å bli nominert virker allikevel å være politisk erfaring som folkevalgt. En kandidat som har fartstid fra det parlamentariske liv ansees som en verdifull ressurs for partiet, og disse er ofte kjente blant velgerne, noe som har ført til at det er vanlig å renominere kandidater med parlamentarisk erfaring (Gallagher & Marsh, 1988) (Drevvatne, 2002).

Kort fortalt er den politiske rekrutteringen i Norge betinget av ulike mekanismer på flere nivå, og disse er igjen knyttet til hverandre på et relativt komplisert vis. De institusjonelle forholdene spiller inn med ulik styrke, rekrutteringen fra forskjellige grupper gis av partisystemet samt partienes ideologiske orientering. I tillegg til at samfunnsverdier og egalitære normer, gitt gjennom vår politiske kultur, har sin påvirkning, samtidig som krav på etterspørselssiden og utvalg ved tilbudssiden definerer hvem som vil kunne nomineres (Narud, 2008). Generelle parlamentariske trender viser at veiene til de lovgivende forsamlingene blir stadig smalere, og at avstanden mellom velgerne og deres representanter blir stadig større (Bailer, Meissner, Ohmura, & Selb, 2012). Den gjennomsnittlige parlamentarikeren kjennetegnes ifølge Bernhard Wessels ved disse trekkene: «a sheltered occupation in non-political life, a university education, an age above forty, and political experience» (Wessels, 1997, s. 87).

2.4 Den Politiske Elite i Norge

Begrepet elite kan fort vekke negative assosiasjoner, spesielt i et sosialdemokratisk samfunn som er tuftet på verdier som likhet og fellesskap. Lederskap derimot klinger bedre i det norske øret. Språkbruken satt til side; de som sitter i politiske toppstillinger utgjør utvilsomt en samfunnselite. «I kraft av posisjon, myndighet og kontaktnett befinner de seg på toppen av formelle ansvarshierarkier, med kontroll over viktige interne styringsressurser» (Gulbrandsen, et al., 2002, s. 12). Allikevel beskrives den politiske eliten som den minst elitistiske eliten i Norge når *Makt og Demokratiutredningen* gjør en analyse av det norske samfunn og våre elitegrupper (innenfor blant annet næringsliv, akademia, kultur, rettsvesenet, media, forsvar o.l.). Årsaken til dette er den relative variasjonen i stortingspolitikernes karrierevei, som i

motsetning til andre elitegrupper fremstår som langt mer åpen for mennesker med forskjellige ressurser, sosial bakgrunn og oppvekstvilkår (Gulbrandsen, et al., 2002).

For å utarbeide et godt grunnlag for videre analyse av våre 35 førstegangsvälgte stortingsrepresentanter fra stortingsvalget i 2009 vil de følgende sidene presentere først, en kort oppsummering av de grunnleggende forutsetningene for å gjøre politisk karriere i Norge. Deretter vil teoriene relatert til det norske systemet og særtrekkene ved vår politiske rekruttering knyttes opp imot internasjonale publikasjoner om vanlige politiske karriereveier. Ved å bruke tilsvarende klassifiseringer for de norske stortingskandidatene og deres bakgrunn vil vi kunne vurdere karriereveienes relevans i et norsk politisk miljø, og dermed kunne si noe om hvilke føringer disse legger for hvem som gjør politisk karriere i Norge.

2.4.1 Veier til Stortinget

Med utgangspunkt i forholdene som allerede har blitt presentert, er det mulig å si noe generelt om de faktorene som *fremmer* eller *forhindrer* en potensiell politisk karriere. Selv om det i Norge er et tydelig fokus på å skape et inkluderende politisk miljø der alle som ønsker skal få være med å bidra innad i partiene, så er det enkelte individer som finner faktorer som spiller i deres disfavør. En av de første utfordringene man møter som politisk aspirant, er *kostnadene* ved aktiv deltagelse i et politisk parti. I kroner og ører koster det riktignok kun en liten årlig sum å være medlem av de politiske partiene, men man må investere en hel del tid i politisk aktivitet for at man skal bli sett og respektert innad i partiet. Å kunne investere den nødvendige tiden er en av utfordringene som kan *forhindre* at individer fra lavinntektsgrupper og/eller mennesker med krevende familiehensyn - gjerne kvinner- vil kunne bli aktive i politikken (Durose, et al., 2011). Videre påstår Durose et al. i sin publikasjon «Pathways to Politics» at de som ikke passer profilen til den «gjennomsnittlige parlamentariker», møter en ekstra barriere i det de skal bygge de nødvendige sosiale relasjonene innad i et parti, da spesielt med tanke på å få aksept av «grindvokterne» som er svært betydningsfulle ved nominasjonen av kandidater (2011). Samtidig er det slik at mange grupper som diskrimineres i samfunnet til daglig også møter diskriminering i det politiske liv. For kvinner eksisterer det et dilemma der det forventes at de beholder sine kvinnelige og feminine trekk, samtidig som de må fremstå selvsikre og autoritære, altså maskuline. Manglende forståelse for funksjonshemmelse, og de berørtes

kapasitet til å utføre politisk arbeid fører ofte til at denne gruppen ekskluderes. Mens det fremdeles vises negative holdninger til forskjellige transpersoner¹ (Durose, et al., 2011).

Men det finnes også faktorer som *fremmer* politiske kandidater. Betydningen av politisk erfaring fra lokalt og regionalt nivå har allerede blitt nevnt, samtidig som det også er positivt om kandidaten har relasjoner eller deler identitet med organisasjoner, interessegrupper, eller befolkningssegmenter som står partiet nært (Durose, et al., 2011). I tillegg bør kandidaten ha demonstrert beherskelse av sentrale politiske ferdigheter som debatt og taleteknikk, mediehandling og kompetanse i politiske spørsmål (Durose, et al., 2011). Et appellerende fysisk utseende har også vist seg å være verdifullt (Zaller, 1992) (Lenz & Lawson, 2011). Til sist viser det seg at de kandidatene som er så heldige å ha en «mentor» på høyt nivå innad i det politiske partiet ofte vil kunne dra fordel av dette gjennom «karriereveiledning» og støtte (Durose, et al., 2011).

Parlamentarikere benytter seg av forskjellige veier inn til den lovgivende forsamlingen, i denne oppgaven vil det fokuseres på fire relativt vanlige ruter som baseres seg på tilsvarende kategoriseringer gjennomført i to internasjonale publikasjoner «Pathways to Politics» av Durose et al. og «Pathways into Politics: Party Animals, Parachutists and other Patterns» av Bailer et al. Disse rutene gir selvfølgelig ikke fullgode definisjoner på alle brukbare veier til stortinget, men det er heller ikke hensikten, hensikten er å gi grove klassifiseringer som dekker de mest brukte og relevante veiene, slik at vi har kunnet analysere om de har en relevans og betydning for hvem som gjør politisk karriere i Norge. Jeg har valgt å klassifisere disse i forhold til to hoveddimensjoner ved å se på variasjon i *alder* og om parlamentarikeren har en *bakgrunn* fra politikken eller arbeidslivet, se Figur 4.

---

¹ **Transperson** er et paraplybegrep som omfatter alle kjønnsoverskridere uansett om det gjelder sosial kjønnsidentifikasjon, personlig kjønnsidentitet, fysisk kjønnsstilthørighet eller simpelthen et behov for å uttrykke seg gjennom å bryte de tradisjonelle kjønnsuttrykk (mann eller kvinne).

Figur 2.8: Veier mot stortinget

I forbindelse med den videre analysen klassifiseres *karrierepolitikere* og *gjennomsnittspolitikere* som «profesjonelle politikere», dette er fordi disse politikerne i stor grad virker med politikken som sitt levebrød, og har relativt begrenset arbeidslivserfaring (Mosca, 1939) (Weber, 1958) (Narud & Valen, 2007). Denne distinksjonen er direkte relevant for de senere analysene av politisk representasjon i Norge. Samtidig er det viktig å anerkjenne at *alder* og *bakgrunn* benyttes i den generelle klassifiseringen fordi disse er de som best illustrerer forskjellene mellom de vanligste veiene til stortinget, *ikke* fordi de er de eneste karakteristiske kjennetegnene for hver enkelt gruppe.

Kort fortalt har *gjennomsnittspolitikere* kommet seg til stortinget på bakgrunn av erfaring fra verv innad i partiet og i lokal og regional politikk, disse har en relativt variert alder, og deres progresjon mot nasjonalforsamlingen har fulgt et normalt tempo. *Karrierepolitikere* skiller seg fra disse gjennom sin ambisjon og unge alder. De startet sin politiske karriere tidlig, og har liten arbeidslivserfaring, i tillegg tar de gjerne på seg flere verv samtidig for å skaffe erfaring fortrest mulig. *Lokalpolitikere* har lengere tids erfaring fra lokal og regional politikk, disse har gjerne større arbeidslivserfaring ved siden av, da politikken ikke nødvendigvis har fått et fullstendig fokus gjennom hele deres voksenliv. Dette har også ført til at denne gruppen jevnt over er noe eldre enn de «profesjonelle politikerne». De *karriereskiftende-politikerne* skiller seg mest fra de andre gruppene, da disse i hovedsak har sin bakgrunn fra arbeidslivet og ikke

politikken. Dette er individer som av forskjellige årsaker har blitt rekruttert inn i politikken, gjerne på grunn av dyktighet og kompetanse som de politiske partiene ønsker å tilføre eget parti. Aldersmessig er denne gruppen relativt frie, men stort sett godt voksne da de har skaffet erfaring og ettertraktet kompetanse samtidig som de har etablert en «profil» som de politiske partiene søker etter. Med tanke på representasjonshensyn så er det disse «karriereendrerne» som i størst grad vil kunne tilføre de folkevalgte forsamlingene en variert erfaringsbasert bakgrunn (Durose, et al., 2011) (Bailer, Meissner, Ohmura, & Selb, 2012).

I de følgende avsnittene vil de fire rekrutteringsveiene beskrives i nærmere detalj, samtidig som de operasjonaliseres slik at de forskjellige gruppene kan identifiseres på en tilfredsstillende måte. Hensikten med dette er å klargjøre hvilke metoder som ligger til grunn for grupperingen av politikerne i det empiriske utvalget, samtidig som det legges føringer for den videre analysen.

2.4.2 Hovedveien: «Gjennomsnittspolitikeren»

Begrepet *gjennomsnittspolitiker* er like ledende som det høres ut. Disse har benyttet seg av det som tradisjonelt sett har vært den vanligste veien til nasjonalforsamlingen, og er således en gruppe som ikke skiller seg stort fra gjennomsnittet på stortinget. Men selv om gruppen betegnes som «gjennomsnittlig» er ikke dette ensbetydende med at de er en homogen gruppe med liknende meninger og holdninger. Gjennomsnittspolitikeren har som sagt hatt en tradisjonell karriereprogresjon og har sin bakgrunn fra verv innad i partiet og i lokal og regional politikk. Vi har allerede fastslått at denne gruppen kan betegnes som profesjonelle politikere, noe som per definisjon betyr at de har relativt begrenset yrkeserfaring utenfor politikken. Aldersmessig er denne gruppen relativt varierte, men stikker seg ikke ut som spesielt unge eller gamle.

For å operasjonalisere kjennetegnene til denne gruppen legges det vekt på to målbare indikatorer, først og fremst skal vedkommende kandidater ha innehatt verv på lokalt eller regionalt nivå, enten som folkevalgt eller innad i sitt politiske parti. Samtidig må den gjennomsnittlige yrkeserfaringen reflektere en ansiennitet som er lavere enn det som er snittet blant politikerne. Dersom en politiker har lengere fartstid fra konvensjonelle yrker, så vil man sannsynligvis betegne vedkommende som en *karriereskiftende-politiker*.

I følge Bailer et al. kan vi forvente at denne karriereveien er relativt upopulær blant kvinner, fordi mekanismene i denne rekrutteringsprosessen favoriserer hvite menn, «gjennomsnittlige parlamentariker» som altså har «a sheltered occupation in non-political life, a university education, an age above forty, and political experience» (Wessels, 1997, s. 87) (Bailer, Meissner, Ohmura, & Selb, 2012). Det forventes også at bakgrunnen til de gjennomsnittspolitikerne varierer i forhold til hvor de har hentet sin politiske erfaring. Enkelte har vokst opp som politiske aktivister, gjerne med engasjerte og politisk informerte foreldre. Andre har sterke bånd til forskjellige fagforbund, i Norge er LO sitt forhold til AP et godt eksempel på de tette båndene som gjerne eksisterer mellom politiske partier og arbeiderforeninger. Blant slike representanter finner vi gjerne en høy andel med arbeiderklassebakgrunn. Men først og fremst har gjennomsnittspolitikere kommet seg til den lovgivende forsamlingen ved å vise kompetanse og dyktighet gjennom lokale politiske verv. Alt i alt forventes det også at denne karriereveien appellerer til politiske aspiranter fra alle politiske partier, både store og små (Durose, et al., 2011).

2.4.3 Motorveien: «Karrierepolitikeren»

Karrierepolitikere har kommet seg til stortinget ved å følge den nyeste trenden hva gjelder politisk rekruttering og de er det fremste eksempelet på såkalte «politiske-broilerne» (Narud & Valen, 2007). Disse er unge og fremadstormende individer som ønsker en karriere i politikken, og som gjerne har engasjerer seg i ungdomspartier og senere utdannet seg til sitt politiske virke (Durose, et al., 2011). Det som i hovedsak skiller denne gruppen fra *gjennomsnittspolitikerne* er kandidatens unge alder, utdanning og ambisjoner. Politiske ambisjoner reflekteres gjerne i deres minimale «sivile» yrkeserfaring samt en forkjærlighet for å ta på seg flere politiske verv samtidig. Deres utdanning er ment å gi ferdigheter som vil være direkte relevante for politikeryrket, altså selvstendig arbeid, autoritet, ledelse, verbal kommunikasjon, presentasjonsteknikk, argumentasjon, gransking og etterforskning, noe man tilegner seg først og fremst innen statsvitenskap-, jus- og lærerutdanninger (Cairney, 2007) (Durose, et al., 2011) (Bailer, Meissner, Ohmura, & Selb, 2012). En relativt lik utdanning og erfaringsbakgrunn fører til at rekrutteringen av disse, med tid, vil kunne føre til et mer homogent og mindre befolkningsreflekterende storting (Narud & Valen, 2007).

For denne gruppen har kjennetegnene latt seg operasjonalisere først og fremst ved å se på alder. Her forventer vi i hovedsak å finne representanter under 35 år, da dette er en vanlig

øvre grense for medlemskap i ungdomspartiene i Norge. I tillegg forventes det at disse har en enda kortere yrkeserfaring enn gjennomsnittspolitikere, gjerne kun sporadisk virksomhet. Til sist forventes det også at representantene enten har bakgrunn fra eget ungdomsparti, studentpolitikk, eller har høyere utdanning innenfor jus, statsvitenskap eller lærerutdanning.

I Norge vil det være naturlig å forvente at flertallet av disse kandidatene tilhører de større partiene på stortinget, først og fremst AP, Høyre og FrP. Årsaken til dette er at de store partiene vil kunne forvente å få inn et større antall representanter fra hvert fylke, og som nevnt tidligere gir dette anledning til å skape en bredere representasjon på nominasjonslistene, noe som igjen øker mulighetene for at såkalte ungdomskandidater vil bli nominert på en konkurransedyktig listeplass (Narud & Valen, 2007) (Narud, 2008).

2.4.4 Omveien: «Lokalpolitikeren»

Lokalpolitiker er muligens en noe misvisende fellesbetegnelse for politikere som bruker litt lengere tid på å nå nasjonalt nivå i politikken enn det vi ser hos *gjennomsnittspolitikere*. Begrepet er misvisende i den forstand at tilhørighet ikke bare er en konsekvens av lang fartstid i lokalpolitikken. Dette er kandidatene som gjerne har prioritert ting ved siden av egen politisk karriere. Det finnes selvfølgelig mange forskjellige årsaker til deres modne alder, men dette kan være individer som har hatt et konkret ønske om å bidra på lokalt nivå, eller så kan de ha balansert politikken med et arbeidsliv, familieliv eller liknende. Dette betyr at de gjerne har større arbeidslivserfaring enn sine to «profesjonelle» motparter, selv om dette ikke nødvendigvis vil være tilfellet for alle (Durose, et al., 2011) (Bailer, Meissner, Ohmura, & Selb, 2012).

På grunn av den relative variasjonen blant *lokalpolitikere* er dette den vanskeligste gruppen å operasjonalisere til etterprøvbare enheter. Som grunnleggende egenskaper legges det til grunne at disse vil ha omfattende politisk erfaring på lokalt og regionalt nivå. Videre forventes også at disse har lengere fartstid og større erfaring utenfor politikken. På grunn av den akkumulerte minstetiden som ligger i disse kravene, så stilles det ingen videre krav til kandidatens alder.

Blant *lokalpolitikere* forventes det at man finner representanter som tidligere har hatt en viktig posisjon i lokalpolitikken, noe som reflekteres gjennom prominente verv eksempelvis som ordførere eller ledere av bystyregrupper. Samtidig som man kan forvente en noe høyere

alder enn hos de «profesjonelle» politikerne. Disse kandidatene har en såpass sterk lokal profil at de har grunnlag for å nomineres på konkurransedyktige plasser både i de større og mindre politiske partiene.

2.4.5 Snarveien: «Den Karriereskiftende-politiker»

Den siste gruppen, bestående av *karriereskiftende* politikere, er kandidater med en sterk arbeidslivserfaring kombinert med relativt lite erfaring fra politikken, spesielt på lokalt og regionalt nivå. Med tanke på representasjonshensyn representerer disse motpolen til de «profesjonelle politikerne» og spesielt de unge *karrierepolitikere*. Deres viktigste egenskaper er den varierte og gode arbeidslivserfaringen, som er en konsekvens av at de ikke satset på en politisk karriere når de var unge. Allikevel er det gjerne slik at når de først bestemmer seg for å satse på politikken, så får de svært fort verv på nasjonalt nivå. Som en identifiserende faktor er det åpenbart at dette er individer som av forskjellige årsaker har valgt å skifte beite fra en «sivil» karriere, til en politisk karriere. Som nevnt tidligere er det svært vanlig at disse kandidatene rekrutteres inn i partiene, da på grunnlag av ferdigheter eller kompetanse som partiet ønsker å tilegne seg. Men enkelte velger også på egenhånd å satse på politikken, men blir allikevel fort verdsatt for de samme årsakene (Durose, et al., 2011) (Bailer, Meissner, Ohmura, & Selb, 2012).

I den videre analysen forventes det at *karriereskifterne* har lengst fartstid fra arbeidslivet utenfor politikken, og at de relativt sett har en mer begrenset politisk bakgrunn. Det vil også være naturlig om denne gruppen vil bestå av flere menn enn kvinner, da lederverv og profilering virker som et viktig fellestrekk blant *karriereskiftere* som har fått den nødvendige aksepten og tilliten fra de politiske partiene. En aksept som trolig vil fremmes dersom kandidaten passer karakteristikkene til den hvite middelaldrende mannsfiguren som reflekterer de egenskapene som både parti og velgere ser etter i sine kandidater (Wessels, 1997) (Lenz & Lawson, 2011) (Narud & Valen, 2007). Også her vil det være naturlig at de større partiene er overrepresenterte, fordi *karriereskifterne* sjeldent vil ha den lokale profilen og støtten som er spesielt viktig ved nominasjonene før Norske valg, dette fører til at disse må ha «flaks» for å kunne kjempe om de øverste og beste plassene på partienes lister.

2.5 Utgangspunkt for analyse og diskusjon

Videre i denne oppgaven skal vi se nærmere på bakgrunnen til de 35 stortingsrepresentantene som ved valget i 2009 ble valgt inn i nasjonalforsamlingen for deres første periode som stortingsrepresentanter. Årsaken til at denne gruppen analyseres eksklusivt er fordi man da ekskluderer «renominasjonseffekten» som ble nevnt innledningsvis, og som betraktelig øker en kandidats mulighet for en plass på tinget (Gallagher & Marsh, 1988) (Drevvatne, 2002). Samtidig får man den fordelaktige effekten av at kun kandidater som har gått gjennom den politiske rekrutteringsprosessen frem imot år 2009 brukes for å skape et riktig bilde av den nåværende situasjonen i Norge. Dersom man hadde inkludert alle sittende stortingsrepresentanter, ville man fått et utvalg der den mest erfarne kandidater, Per Christian Foss, gikk igjennom den tilsvarende prosessen så tidlig som frem imot valget i 1977 (Stortingets Informasjonstjeneste, 2013).

For å svare på problemstillingen vil analyse og diskusjon ta utgangspunkt i følgende teoretiske elementer. (1) Hvordan er sammensetningen av den politiske eliten? Og hvordan ser den gjennomsnittlige nyrekrutterte Norske Stortingsrepresentanten ut? Og vil vi man se trender i utviklingen som er sterkere eller blir tydeligere når man analyserer kun de nyinnvalgte stortingspolitikere?

Videre tar oppgaven for seg det grunnleggende spørsmålet om representasjon, (2) hvilken karriereveier er mest betydningsfulle? Og betydning har dette for svaret på problemstillingen? Først er det naturlig å se på karriereveienes teoretiske og empiriske belegg, kan vi identifisere tydelige karriereveier i Norge? Og hvilken effekt har disse på sammensetningen av de nye stortingsrepresentantene?

Avslutningsvis vil politisk profesjonalisering vurderes (3). Tendensen er ifølge teorien klar, politikeryrket er i ferd med å profesjonaliseres, og dermed bør man også i Norge kunne se en overvekt i rekrutteringen av politikere med liten eller minimal yrkeserfaring. For å gi svar på dette vil de fire gruppene sammenliknes, både i forhold til generell kvantitet, men også i forhold til det totale antallet «profesjonelle politikere» versus politikere med betydningsfull bakgrunn fra yrkeslivet.

3.0 Metode

Metodiske avveininger, datainnsamling og analyse er både omstendelig og omfattende arbeid, og det er her vi finner kjernen i empirisk forskning. Jeg vil i det neste kapittelet beskrive og dokumentere de prosessene som har ført til dannelsen av det datasettet som benyttes for å belyse særtrekk ved nyinnvalgte stortingspolitikere anno 2009. Jeg vil beskrive hvordan datasettet ser ut, hvilke variabler som er tatt med, og hvorfor. Kapittelet starter med å beskrive metodevalg og innhenting av data før jeg går nærmere inn på de forskjellige variablene og hvordan de er blitt operasjonalisert. Dette inkluderer korte diskusjoner rundt de viktigste metodiske avveiningene, samt alternative fremgangsmåter. Den avsluttende delen av kapittelet vil presentere en helhetlig analyse som danner grunnlag for neste kapitels diskusjoner.

3.1 Valg av Metode

For å svare på oppgavens problemstilling «Hvem gjør politisk karriere i Norge?» er det viktig at man gjør noen gode avveininger i forhold til hvilken forskningsmetode som vil kunne gi best kvalitet på forskningen. Innenfor rammene i en statsvitenskapelig masteroppgave konfronteres man med et valg mellom en kvantitativ eller en kvalitativ tilnærming, eventuelt en kombinasjon av disse. Kvantitativ metode er basert på tallmateriale der bruk av statistiske teknikker for generalisering til befolkningsnivå er ønskelig. Kvalitativ metode baserer seg på tekstdata, der forskerens forståelse og tolkninger av intervjuobjektens ytringer står sentralt (Ringdal, 2007). Disse metodene er i stor grad ansett som komplementære og utfyllende til hverandre. Ved bruk av kvantitativ metode stilles det gjerne krav til at man analyserer et relativt stort antall enheter slik at man kan bruke det bredere materiale til å finne tendenser, sammenhenger og strukturert informasjon i utvalget. Kvalitativ metode derimot kan operere med et fåtall enheter, ned til enkeltstående caser, og benyttes til å finne rik og dyp informasjon om disse (Ringdal, 2007). Det er problemstillingen og tilgjengeligheten av data som gjerne gir de sterkeste føringene i forhold til hvilken metode som bør benyttes.

I denne oppgaven har først og fremst tilgjengelighet blitt utslagsgivende for metodevalget. På bakgrunn av problemstillingen og teorien er det naturlig å anta at både kvalitativ og kvantitativ forskning kan gi nyttig innsikt knyttet til rekrutteringen av politikere til stortinget. I Norge har vi god forståelse for hvordan nominasjonsprosessen frem mot stortingsvalgene foregår, dette inkluderer både formelle retningslinjer, men også de uformelle variablene som har betydning for partienes endelige nominasjonslister. Dersom man ønsker å

innhente ytterligere informasjon ved bruk av kvalitativ metode kan dette bli utfordrende da det er svært få mennesker som har innsikt i de praktiske aspektene ved denne prosessen. Samtidig kan det være vanskelig å komme i kontakt med disse, både fordi de gjerne er høytstående politiske profiler, men også fordi det er høyst usikkert om disse individene vil være villige til å dele åpent og utdypende den innsikten de har i partiets interne metoder, vurderinger og arbeidsmåter. Kvantitativ metode på sin side møter en utfordring i det at denne oppgaven ønsker å analysere et lite utvalg, kun de 35 nyinnvalgte stortingsrepresentantene fra valget i 2009.

Totalt sett har jeg allikevel vurdert det som konstruktivt å velge en kvantitativ tilnærming. Årsaken til dette er at omfattende biografisk data er tilgjengelig, og vil kunne gi objektiv og sannferdig informasjon om kandidatenes sosiale bakgrunn, familie, utdanning og karriere. Ved å velge denne tilnærmingen er det viktig å påpeke at den videre forskningen har en distinksjon som skiller oppgaven fra konvensjonelle kvantitative arbeider, funnene skal *ikke* generaliseres tilbake til populasjonen. Utvalgets begrensede størrelse vil gjøre dette praktisk umulig, da signifikante funn i realiteten er uoppnåelige med et utvalg på kun 35 individer. Dette er forøvrig ikke en trussel for oppgavens relevans, da utvalget består av den totale populasjonen som analyseres.

3.2 Datamateriale

I denne oppgaven er datamaterialet utlevert fra Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD). Materialet som har blitt benyttet er del av *Data om det politiske system – PolSys*, og faller inn under kategorien *Storting*. Helt konkret er materialet hentet ut ifra *Politikerarkivet 1945-d.d.*, en samling biografiske opplysninger om våre stortingsrepresentanter fra 1945 til dagens dato. Arkivet inneholder informasjon om representantenes geografiske, sosiale og politiske bakgrunn, samt informasjon om partiverv og offentlige verv.

Under behandlingen av datamaterialet har SPSS versjon 20 for Windows blitt benyttet, og som nevnt tidligere tar denne oppgaven kun for seg et svært begrenset utvalg av materialet da det kun er 33 (av totalt 35) førstegangsvalgte stortingsrepresentantene fra Stortingsvalget i 2009 som analyseres.

Politikerarkivets innhold: «Alle statsråder, representanter, faste vararepresentanter og vararepresentanter med mer enn 100 dagers ansiennitet innen én periode er biografert. Så langt det har vært mulig er alle relevante biografiopplysninger samlet inn for perioden før og etter

stortings- og/eller regjeringsaktivitet. Biografiene inneholder i hovedsak informasjon om representantenes bakgrunn, politisk virke og medlemskap/verv i offentlige og private organ.

Arkivet er bygget opp med en tabell for hvert biografiemne. Den mest sentrale tabellen er Bakgrunnsinformasjon. I denne tabellen er det tilrettelagt en post med informasjon for hver representant: Navn, fødselsår, fødested, m.m. For de resterende tabellen er det varierende antall poster for hver person, f.eks. vil en person som har ti offentlige verv ha ti poster i tabellen for offentlige verv.» (NSD, 2010, s. 1). Hver tabell ble utlevert som et eget datasett i SPSS og inneholdt hvert av de følgende emnene (NSD, 2010):

Bakgrunnsopplysninger:

- Bakgrunnsopplysninger: **Navn, fødested, fødselsår**, eventuelt dødsår, navn på foreldre m.m.
- **Utdanning og yrke**: I tillegg til informasjon om utdanning og yrke er her tilrettelagt informasjon om medaljer og annen diverse aktivitet.
- **Stilling før** og etter stortings- og/eller regjeringskarriere
- Litteratur

Politisk aktivitet:

- **Kommunal- og fylkeskommunal aktivitet**
- **Partiverv**
- Partiskifte
- Stortingsrelaterte verv (f.eks. komitemedlemskap)

Medlemskap og verv:

- **Offentlige verv**
- **Frivillige organisasjoner**
- **Andre administrative verv**

Det er de uthevede postene som har bidratt med relevant informasjon om oppgavens utvalgte representanter, og som således har dannet utgangspunktet for det som har blitt et enhetlig datasett der rådata fra de forskjellige tabellene har blitt samlet i en tabell slik at de kan analyseres sammen i SPSS.

3.3 Variabler

Hovedmålsettingen med denne oppgaven er å kaste lys over hvilken type mennesker som rekrutteres inn til stortinget. For å kunne gjennomføre dette innenfor oppgavens rammer, så er det enkelte forutsetninger som har blitt utslagsgivende for hvilke variabler som benyttes, og hvordan dette gjøres. Blant annet forholder oppgaven seg tett til analysene gjennomført av Narud og Valen, dette er fordi deres publikasjoner baserer seg på det samme datamaterialet, Politikerarkivet fra NSD, og tilbyr en brukbar historisk kontekst til analysene som gjennomføres i denne oppgaven. Innledende vil derfor analysene baserer seg på arbeidet gjennomført i «*Demokrati og Ansvar: Politisk Representasjon i et Flerpartisystem*» noe som forutsetter at de tilknyttede variablene kodes på samme måte som i deres analyse. Den karakteristiske forskjellen mellom forskningsprosjektene er det faktum at utvalget i vår analyse er begrenset ved at alle stortingsrepresentanter som *ikke* ble førstegangsinnvalgt ved valget i 2009 er ekskludert fra utvalget. Dette gir unike forutsetninger for å diskutere kontrastene mellom tidligere funn som baserer seg på talldata fra samtlige stortingsrepresentanter, inkludert gjenninnvalgte representanter, og egne funn som baserer seg på en eksklusiv analyse av førstegangsinnvalgte stortingspolitikere fra valget i 2009. Ved å ekskludere gjenninnvalgte stortingspolitikere unngår vi at politikere, som nevnte Per Christian Foss, påvirker analysen av rekruttering til dagens storting. Dette er gjort for å styrke validiteten, samtidig som det gir en naturlig begrensning av råmateriale som skal behandles i tråd oppgavens ytre rammer.

For å isolere de aktuelle stortingskandidatene måtte disse først identifiseres. Dette ble gjort ved å jamføre stortingets nettsider der informasjon om de aktuelle representantene ligger lett tilgjengelig (Stortinget, 2013). Dette kunne ikke gjøres direkte i datasettene da disse ikke inneholder informasjon om hvilke stortingsperiode som er kandidatens første som valgt representant. Deretter ble kandidatene identifisert i datasettet med deres bakgrunnsopplysninger, der man også finner et unikt nøkkeltall som er den eneste variabelen som er unik for den aktuelle kandidaten på tvers av alle de forskjellige datasettene. Nøkkeltallet identifiseres i de forskjellige datasettene som en av de følgende variabelene *Personlegid*, *Personligid* eller *Personid*, i det endelige datasettet kalles denne variabelen *Personid*. For enklere identifisering innføres også variabelen *navn* som innbefatter kandidatens fulle navn i motsetning til i de originale datasettene som benyttet en variabel for fornavn og en for etternavn.

Videre er det naturlig at de relevante variabelen fra de originale datasettene kodes på en slik måte at kandidatene kun får *en* post per variabel i tabellen. Eksempelvis vil en person med ti offentlige verv ikke lenger ha ti poster i tabellen, men en post som sammenfatter deres samlede ansinitet fra offentlige verv i antall år. Mens en kandidat uten erfaring fra offentlige verv ikke

lenger vil ekskluderes fra tabellen, men stå oppført med en samlet ansinitet på 0 år. Dette er en nødvendig prosess for at datamaterialet skal kunne analyseres korrekt i SPSS.

På bakgrunn av det teoretiske grunnlaget har de følgende variablene også blitt inkludert i det endelige datasettet:

Variabelen *alder* er på forholdstallsnivå, da den er en kontinuerlig variabel med lik avstand mellom kategoriene, og den har ett klart nullpunkt, altså ved en alder på 0 år (Ringdal, 2007). Valgloven fastslår at ved stortingsvalg i Norge kan man ikke stille til valg med mindre man fyller 18 år i løpet av valgåret (Kommunal- og regionaldepartementet, 2002), derfor er dette en variabelens nedre grense, samtidig som alderen er definert ved kandidatens alder ved utgangen av valgåret 2009.

Kjønn er en dikotom variabel i det at den har kun to gjensidig utelukkende kategorier (Ringdal, 2007), her ansees det som naturlig å se bort ifra eventuelle kjønnsmessige avvik i og med at samtlige kandidater har definert seg selv som mann eller kvinne. Variabelen *kjønn* er kodet slik at mann har fått verdien 1 og kvinne har fått verdien 2.

Partitilhørighet er en variabel der vi benytter syv kategorier som representerer de forskjellige politiske partiene på stortinget, avstanden mellom disse er verken lik eller har en naturlig rekkefølge, noe som betyr at dette er en variabel på nominalnivå (Ringdal, 2007). Denne variabelen er inkludert fordi den vil kunne fortelle oss noe om forskjellige trender eller kulturer innenfor de politiske partiene. Dette vil i hovedsak være relevant dersom datasettet utvides og benyttes over tid, men har fått plass da datasettet ønsker å gi et godt grunnlag for videre forskning. De politiske partiene har fått de følgende verdiene: Arbeiderpartiet = 1, Høyre = 2, FrP = 3, SV = 4, SP = 5, KrF = 6 og V = 7.

Fylke er inkludert på samme grunnlag som *partitilhørighet*, og er i likhet med denne en nominal variabel, i dette tilfellet riktignok med 19 variabler som representerer de forskjellige fylkene i Norge. Fylkene er ikke tallkodet, da disse ikke involveres direkte i analysen.

I tillegg har tre dikotome variabler blitt inkludert i datasettet. Disse er forankret i teorien og forteller om kandidaten er *lokalt født*, *lokalt bosatt*, og om vedkommende har *politisk slektskap*. Alle disse er kodet med verdiene Ja = 1 og Nei = 2. Med «lokalt» menes innenfor fylket som kandidaten representerer, mens politisk slektskap viser til familiær tilknytning til individer som har vært eller er stortingsrepresentanter/statsråd.

Videre er variabelen *utdanning* innledningsvis kodet på ordinalnivå. Her er fullført utdanning ved valgtidspunkt kodet etter nivå på en skala fra 1 til 6 der 1 er laveste og 6 høyest, mens avstanden mellom de forskjellige kategoriene er ulike (Eikemo & Clausen, 2007). Grunnskole = 1, Videregående = 2, Folkehøgskole = 3, Universitet/Høgskole lavere enn mastergrad = 4, Mastergrad = 5 og Doktorgrad = 6. Årsaken til at det er lite hensiktsmessig å kode etter antall års utdanning er at det er flere kandidater har benyttet seg av deltidsstudier som er utfordrende å konvertere til antall år når opptjente studiepoeng ikke er oppgitt. Vi benytter også en variabel *utdanning2* som er en omkodet variant av *utdanning* der kategoriene er identiske med de brukt av Narud og Valen. Dette er fordi de innledende deskriptive analysene baserer seg på deres arbeid. Her er 1→1 «Lav», 2-3→2 «Middels» og 4-6→3 «Høy» (Narud & Valen, 2007, s. 92).

De følgende variablene er blant de viktigste i oppgavens analyser og forteller oss om kandidatens tilhørighet og ansiennitet, både i deres politiske og yrkesaktive liv. Her kodes materialet etter de samme kriteriene som Narud og Valen har benyttet, i den hensikt at materialet kan analyseres opp imot hverandre. Siden deres forskning forholder seg til «innvalgstidspunktet» som kriterium for hvilken yrkesgruppe og sektor den enkelte kandidaten tilhører, vil dette føre til en viss underrapportering av alminnelige yrker (2007, s. 84). For å kontrastere dette inkluderes også en variabel for generell yrkesgruppetilhørighet som således blir mer beskrivende for kandidatens faktiske utdanning og yrkesbakgrunn.

Yrkesgruppe-valgtidspunkt er nok en variabel på nominalnivå. Her benyttes 7 kategorier for de forskjellige yrkesgruppene, og kandidaten tilhører den gruppen som vedkommende tilhørte ved valgtidspunktet. Her vil «partimedarbeidere» være noe overrepresentert. Dette er for øvrig en spesiell kategori, det er her vi finner de profesjonelle politikerne: «folk som lever av sitt verv i partiet eller har arbeid for partiet, det vil si er sysselsatt med en eller annen jobb i partiorganisasjonen, som rådgiver i Stortinget eller fylkespolitikken, som har heltidsstillinger i lokal- og regionalpolitikken, eller som har verv som statssekretær, personlig eller politisk sekretær» (Narud & Valen, 2007, s. 84). Kategoriene er kodet som følger: Funksjonær² = 1, Bonde³ = 2, Partimedarbeider = 3, Lærer⁴ = 4, Journalist⁵ = 5, Advokat⁶ = 6 og Arbeider⁷ = 7.

---

² Bred definisjon, inkluderer blant annet diverse rådgivere, konsulenter, IT-medarbeidere osv.

³ Inkluderer fiskere, heltids bønder og bønder med et yrke ved siden av landbruket.

⁴ Undervisningspersonale på alle nivåer (grunnskole, videregående, høgskole, universitet).

⁵ Inkluderer både journalister og redaktører.

⁶ Brukes bare i de tilfeller der jurister praktiserer dette som yrke.

⁷ Håndverkere og manuelle arbeidere.

Yrkesgruppe-tilhørighet, er en variabel som i utgangspunktet er identisk med *Yrkesgruppe-valgtidspunkt*, og som benytter seg av samme kategoriene og koder. Men her er det ikke tilhørighet ved valgtidspunktet, men deres generelle bakgrunn som ligger til grunn for deres yrkesgruppetilhørighet. I de tilfeller der kandidatens bakgrunn har variert mellom flere yrkesgrupper, så har utdanningsretning vært utslagsgivende for tilhørighet, og i de enkelttilfeller der utdanningen ikke skisserer en klar tilhørighet så har ansiennitet i antall år innenfor de forskjellige yrkesgruppene blitt avgjørende. Formålet med denne variabelen er som sagt å skissere kandidatens yrkesbakgrunn på en mer generell måte uten overrepresentasjon av «partimedarbeidere». På denne måten blir det enklere å identifisere kandidatene som har ren partimedarbeiderbakgrunn, og som da vil representere rendyrkede «politiske broilere» slik vi finner det fra teorien.

Videre er det av interesse å se på hvilken *sektor* kandidatene har sin forankring. I hovedsak forteller dette oss noe om forholdet mellom offentlig og privat sektor, men det inkluderer også en kategori for organisasjonsansatte og andre som ikke lar seg kategorisere innenfor det offentlige eller private. Eksempelvis fagforeninger, yrkesorganisasjoner og studenter. Variabelen *sektor* er også på nominalnivå og er kodet med kategoriene: offentlig = 1, privat = 2, organisasjoner = 3 og annet = 4. I tråd med Narud og Valens arbeid er det tilhørighet ved valgtidspunktet som vurderes, og kandidater som satt i valgte politiske heltidsverv er blitt plassert i kategorien «offentlig» (Narud & Valen, 2007, s. 88).

Partibakgrunn vurderes gjennom tre kontinuerlige variabler på intervallnivå (Eikemo & Clausen, 2007). Disse måler ansiennitet i antall år, uavhengig av om vervet er på heltid eller deltid. Dette er en forenkling av originalkoden som inkluderer detaljinformasjon om hvert enkelt verv kandidaten har innehatt, mens vi nå utelukkende ser på antall års aktivitet. Årsaken til dette er teoretisk forankret i det at analysen utelukkende ønsker å se på de grunnleggende trekkene i kandidatens bakgrunn. Her er de viktigste distinksjonene mellom virke i arbeidslivet og politikken, samt hvilket nivå kandidaten har bakgrunn fra. Derfor vil variabelen *politikk* ta for seg hvor mange år har representanten innehatt ett eller flere verv/stillinger på vegne av parti eller fagforening (inkludert politisk rådgiver). Variabelen *lokal- og fylkesverv* tar for seg hvor mange år kandidaten har utøvd disse på lokalt og fylkesnivå. Tilsvarende vil variabelen *sentrale-verv* ta for seg hvor mange år som ble utøvd på sentralt/nasjonalt nivå innad i partiet. Merk for øvrig at flere kandidater i perioder har hatt verv både på lokalt/regionalt nivå, og

sentralt nivå, slik at den overordnede variabelen *politikk* ikke er en summ av disse, men kun et tall på antall år med politiske verv.

Kandidatenes bakgrunn i fra organisasjonslivet kvantifiseres på samme måte gjennom variabelen *organisasjonsverv* som også er en kontinuerlig variabel som måler ansiennitet i antall år, men her vurderes ikke aktivitetens nivå på samme måte som for partiverv.

De to siste variablene inkluderer kandidatenes bakgrunn fra arbeidslivet. Innledningsvis gjennom variabelen *arbeidslivserfaring* som er kodet som nok en kontinuerlig variabel på intervallnivå. Også denne måler ansiennitet i antall år, og har som hensikt å identifisere omfanget av kandidatens arbeidslivserfaring utenfor politikken, slik at dette kan vurderes opp imot tyngden i deres politiske bakgrunn. Dette gjøres innledningsvis gjennom variabelen *politikk-arbeidsliv*, som forteller oss hvor stor del av kandidatens bakgrunn som stammer fra politisk virke i forhold til arbeidslivet. Denne er kodet som en variabel på intervallnivå som strekker seg fra 0 til 100 og som forteller hvor stor prosentvis andel av kandidatens virke som stammer fra politiske verv når man anser kandidatens relevante erfaringsbakgrunn som den samlede summen av ansiennitet fra variablene *politikk* og *arbeidslivserfaring*. Merk at ansiennitet representert gjennom variabelen *organisasjonsverv* holdes utenfor denne sammenlikningen. Dette er fordi organisasjonsvervene ansees som frivillig påtatte verv uten direkte tilknytning hverken til politikken eller arbeidslivet, selv om realiteten er at mange av disse tilhører en gråsoner der tilknytningen kan gå enten den ene eller den andre veien.

3.4 Validitet og Reliabilitet

«I alle forskningsarbeid er dataenes reliabilitet og validitet av grunnleggende betydning. Metodene en velger skal sørge for at kunnskapen en får er troverdig. I så tilfelle må kravene for pålitelighet og gyldighet være oppfylt. I forskningsmetodologi brukes begrepene validitet, som står for relevans og gyldighet, og reliabilitet, for nøyaktighet og pålitelighet» (Lund, 2002, s. 138)

For å vurdere validiteten vil jeg ta utgangspunkt i begrepsvaliditet og ytre validitet. Ved begrepsvaliditet menes om målingene våre gir svar på det vi ønsker å undersøke. Hvordan er relasjonen mellom fenomenet som studeres og dataene som undersøkes? Gir dataene gode representasjoner av fenomenet? Og måler vi det vi tror vi måler? (Lund, 2002)

Begrepsvaliditeten er avhengig av at forskeren og respondenten har lik oppfatning av spørsmålene i undersøkelsen, dersom dette ikke er tilfellet vil man få systematiske målefeil og svak validitet (Lund, 2002). Våre data er hentet inn av NSD, og er knyttet opp imot stortingsrepresentantenes bakgrunn og biografi. Det er lite tolkningsrom knyttet til de forskjellige variablene, og spørsmålene er av relativt enkel art, med respondenter som har innsikt i hva som vil være et korrekt svar. Begrepsvaliditeten i våre rådata ansees derfor som god.

Den ytre validiteten er ment å fortelle oss hvorvidt resultatene fra et studie kan generaliseres til andre personer, situasjoner, og/eller et annet tidspunkt. I vårt tilfelle må vi anerkjenne at vi her studerer en svært konkret og begrenset populasjon, og at formålet med analysene i utgangspunktet ikke er å identifisere generaliserbare data. Oppgavens hensikt er å illustrere situasjonen slik den var i Norge ved stortingsvalget i 2009, og deretter vurdere denne opp imot teori, historisk utvikling og tendenser. Respondentene i undersøkelsen består av 33 av de 35 individene i populasjonen, dette tilsvarer en deltagelse på 94,3 % og vil således gi gode data om populasjonen som en helhet.

Videre anerkjennes det at selv ved kvantitativ forskning kan være vanskelig å ivareta en helt objektiv tilnærming. Den beste måten å underbygge resultatene vil være åpenhet om metodene som er blitt brukt, slik at leseren kan se hvordan analysearbeidet har blitt gjennomført. Dette har jeg forsøkt å gjøre ved å inkludere detaljerte beskrivelser av mitt analysearbeid, slik at leseren i størst mulig grad vil kunne vurdere arbeidet som er gjort.

Reliabiliteten tar for seg målesikkerheten. Vil man få samme svar dersom man utfører den samme målingen mange ganger? Vil en annen person komme til de samme konklusjonene dersom vedkommende arbeider med de samme dataene og forutsetningene? Dette knyttes opp imot nøyaktigheten av undersøkelsens data, hvilke data som brukes, den måten de samles inn på, og hvordan de bearbeides (Lund, 2002). Tilfeldige målefeil vil svekke reliabiliteten, men disse minimeres ved å benytte standardiserte rammer rundt datainnsamlingen. Datainnsamlingen er som nevnt gjennomført av NSD, som benytter standardiserte spørreskjema som har forandret seg svært lite siden *Politikerarkivet 1945-dd* ble opprettet snart 70 år siden. Derfor har disse i utgangspunktet god reliabilitet. En grad av usikkerhet dannes derimot når slike data tas ut av sin standardiserte form, og omkodes til nye variabler i SPSS. Dette arbeidet har blitt gjort med fokus på detaljer, og har i sin grunnleggende form etterstrebet å skape nye variabler der det skal være lite eller ingen rom for tolkning under omkodingsprosessen. Her har

det vært spesielt viktig med grundighet når variablene til Narud og Valen gjenskapes, og det bemerkes at disse benytter de samme forutsetningene som tydeliggjøres i *Demokrati og Ansvar* (2007).

4.0 Analyse og innledende diskusjon

På bakgrunn av det endelige datasettet vil de følgende avsnittene presentere to sett med analyser. Innledningsvis presenteres komparative data som gir informasjon om de nye stortingsrepresentantene sin bakgrunn. De aktuelle tabellene vil inkludere data fra Narud og Valen sin tidligere forskning. Formålet med dette er å illustrere tendenser i våre folkevalgtes bakgrunn slik at vi får en større forståelse for deres vei mot stortinget. Samtidig vil disse kunne bidra til å tydeliggjøre forskjellene mellom å analysere et fullstendig storting, og kun nyinnvalgte representanter. Her vil også mulige trender i rekrutteringsprosessen påpekes, da det vurderes som sannsynlig at oppgavens egne data gir et noe bedre innsyn i dagens situasjon, selv om den begrensede utvalgsstørrelsen gjør disse resultatene sårbare for naturlige variasjoner i populasjonen.

Videre presenteres en to-steps cluster analyse der utvalget deles i grupper basert på interne likhetstrekk. Formålet med dette er at disse gruppene, som er utelukkende empirisk baserte, skal sammenliknes med «politikertypene» som tidligere ble definert i teorien basert på representantenes vei til nasjonalforsamlingen.

4.1 Deskriptive data

Som grunnlag for å diskutere de generelle trendene i politisk rekruttering til stortinget benyttes deskriptiv statistikk som illustrerer utvalgets egenskaper langs våre variabler. I den innledende diskusjonen er det først og fremst gjennomsnittsverdiene som er av interesse, da disse gir en grov indikator for hvordan gruppen er posisjonert. Ved videre analyser vil det for øvrig også kunne være naturlig å se på standardavvik og fordelingskurver (Ringdal, 2007). Men fordi oppgaven tar for seg et stort utvalg av variabler, vil disse presenteres i korte trekk i følgende tabeller og diagrammer. Her nevnes kun de viktigste observasjonene, mens den påfølgende diskusjonen vil ta for seg helheten og betydningen av funnene i større detalj.

Tabell 3.1: Kontinuerlige variabler

Deskriptiv Statistikk, kontinuerlige variabler					
	N	Min	Max	Mean	Standardavvik
Alder	35	22	65	45,40	9,980
Politikk	33	4	30	15,30	6,984
Lokale og Regionale verv	33	1	26	14,21	7,461
Sentrale verv	33	0	16	3,67	4,406
Organisasjonsverv	33	0	19	3,36	4,755
Arbeidslivserfaring	33	0	43	16,82	10,959
Politikk_arbeidsliv	33	22	100	52,27	19,315

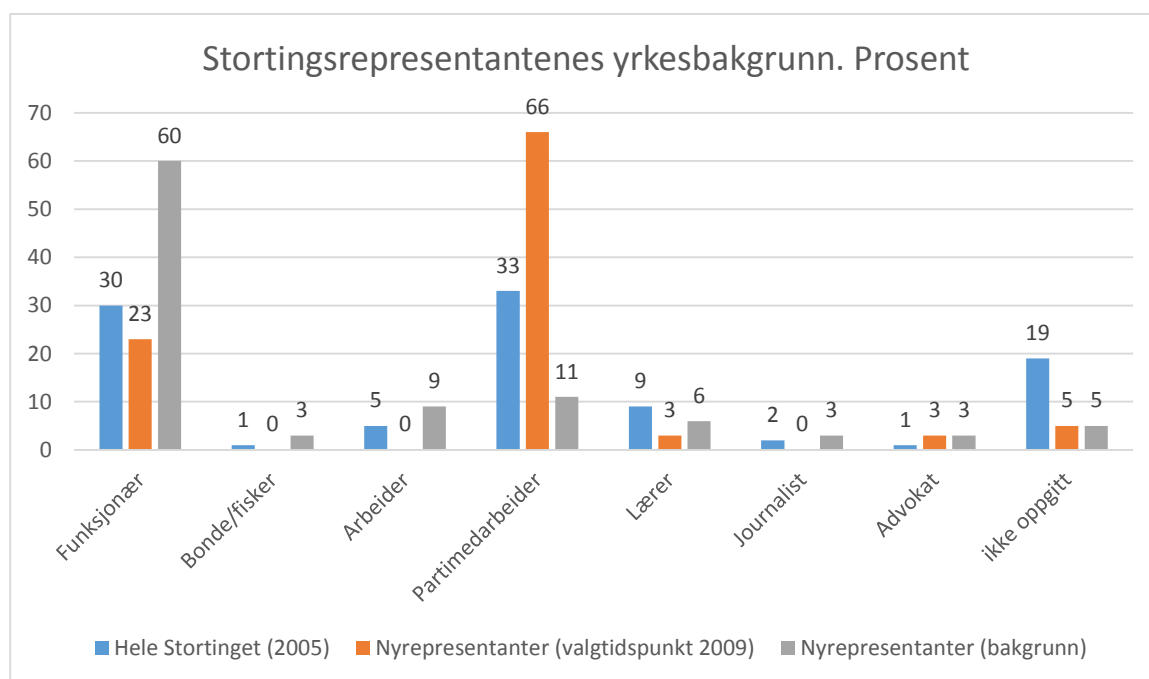
Blant de kontinuerlige variablene angir N antall respondenter, merk her at vi har tilgang til alderen til samtlige 35 stortingsrepresentanter, inkludert de to som ikke har fylt ut spørreskjemaet til NSD. *Min* og *Maks* angir laveste og høyeste observerte verdi for den aktuelle variabelen, mens *Mean* angir gjennomsnittsverdien. Blant de mest påfallende observasjonene i tabellen ser vi hvordan stortingskandidatenes alder varierer fra 22 til 65 år, med en snittalder på 45,4 år. Kandidatene har gjennomsnittlig 15,3 års erfaring fra politiske verv, hele 14,2 på lokalt og regionalt nivå, men bare 3,7 fra sentralt nivå. Videre ser man en gjennomsnittlig arbeidslivserfaring på 16,8 år, samtidig som laveste observerte verdi er på 0 år. Vi kan også konstatere at samtlige nyinnvalgte stortingsrepresentanter har erfaring fra politiske verv, og at fordelingen mellom politisk- og arbeidslivserfaring er relativt jevn med 52,2 % i favør politikken. Laveste observerte verdi tilsier at kandidatene har minimum 22 % av sin samlede ansiennitet fra politiske verv, mens høyeste observerte verdi tilsier at minst en kandidat har hele sin bakgrunn fra politiske verv (100%).

Blant de kategoriske variabelen prioriteres de som kontrasterer forskningen til Narud og Valen i diagrammene under, de resterende variablene er presentert gjennom histogram og normalfordelingskurve i *Vedlegg 1 – Deskriptiv statistikk for kategoriske variabler*. De viktigste observasjonene fra disse er at samtlige kandidater er bosatt i fylket som de representerer på stortinget, mens 36,4 % av disse er født utenfor det aktuelle fylket. 87,9 % av kandidatene har utdanning utover videregående skole, 66,7 % innenfor kategori 4 (Universitet/Høgskole lavere enn mastergrad). Det er også slik at offentlig sektor dominerer ved valgtidspunktet, da hele 67,7 % av kandidatene kom derifra. Til sist noteres det at politisk

slektskap fremstår som svært lite utbredt, da kun en av representantene (tilsvarende 3%) har dette.

De følgende stolpediagrammene presenterer variablene som er kategorisert og kodet etter mal fra Narud og Valen. Deres funn er representert ved data for hele stortinget (anno 2005), mens egne data som isolerer de førstegangsvalgte representantene presenteres ved siden. Hver kategori illustreres ved en søyle som angir deres prosentandel av utvalget, slik at disse lett kan sammenliknes. Diagram 3.1 tar for seg variabelen *yrkesgruppe-valgtidspunkt*, men inkluderer i tillegg til Narud og Valen sine data, også ett sett søyler for variabelen *yrkesgruppe-tilhørighet*. Dette er gjort for å vise betydningen av hvordan man koder og vurderer yrkesbakgrunn, enten som aktivitet rett før valget, eller generelt basert på utdanning og yrkesansiennitet.

Diagram 3.6: Yrkesbakgrunn

Her kommer det frem tydelige forskjeller mellom det å analysere hele stortinget, eller bare de nye representantene. Den mest betydningsfulle forskjellen mellom de to gruppene er at representasjonen av partimedarbeidere øker fra 33% i stortinget, til 66% blant de førstegangsvalgte kandidatene. Et så stort utslag vitner om en trend i utviklingen som nok er enda mer fremtreden enn det som kommer frem gjennom teori og tidligere forskning. Videre er den generelle observasjonen at det er en markant reduksjon i de andre yrkeskategoriene som en konsekvens av dette. Som en ettertanke bør det også anerkjennes at forskjellen mellom kandidatenes yrke ved valgtidspunktet, og deres generelle yrkesgruppetilhørighet er svært stor,

og at man får svært tydelige utslag ved å prioritere på den ene eller andre måten. Som hovedtrend ser man at andelen partimedarbeidere reduseres fra 66% til 11%, og at de aktuelle kandidatene spres ut over de andre kategoriene, da med en markant hovedvekt på kategorien funksjonær. Dette forteller oss at politiske kandidater i svært utstrakt grad trer ut av det vanlige yrkeslivet og går over i et fulltidsvirke som politiker i perioden opp imot et stortingsvalg. Videre ser vi at funksjonærbakgrunn nok må anerkjennes som vanligere enn det Narud og Valen har funnet.

Diagram 3.7: Sektortilhørighet

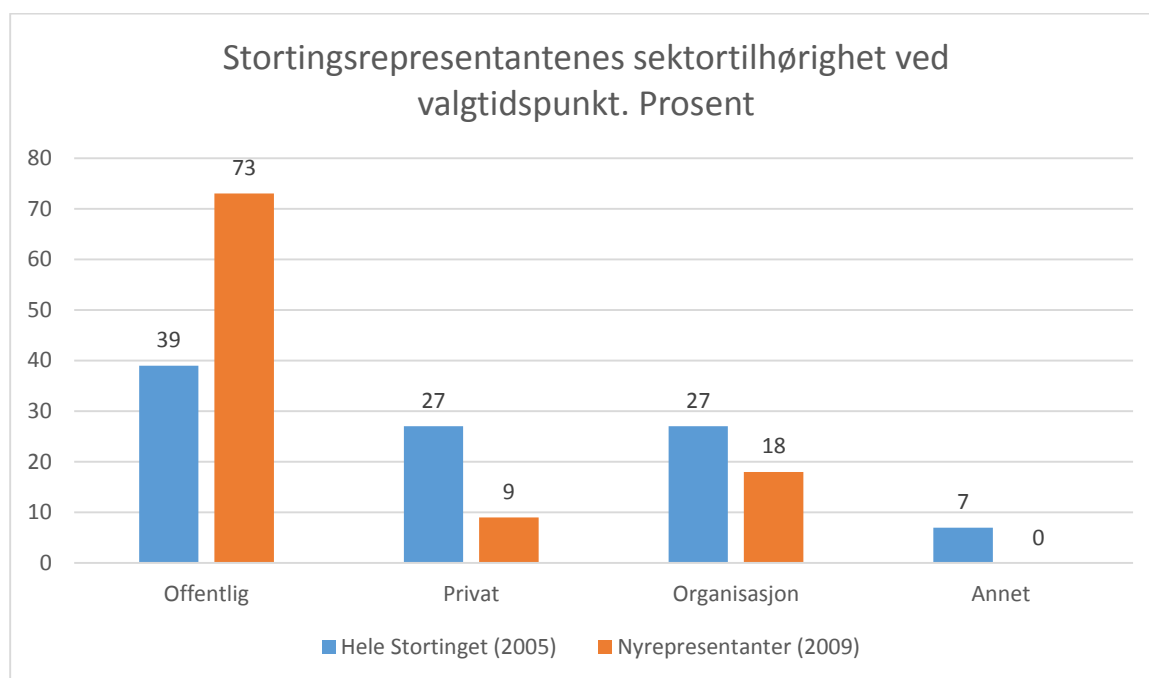
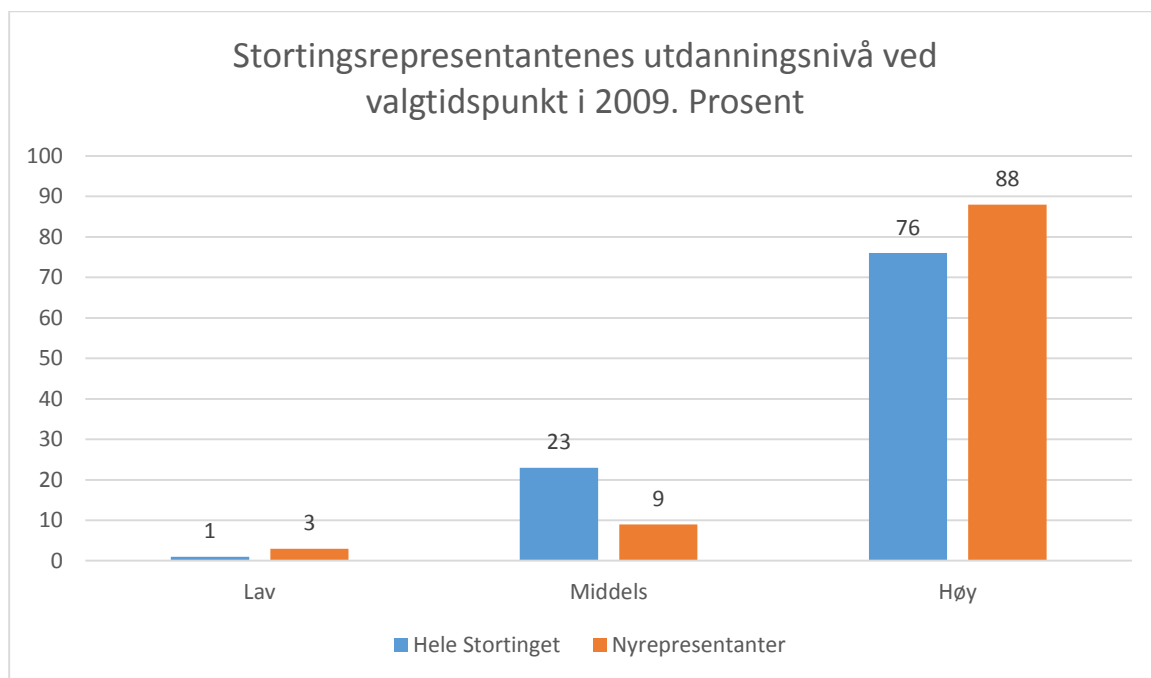

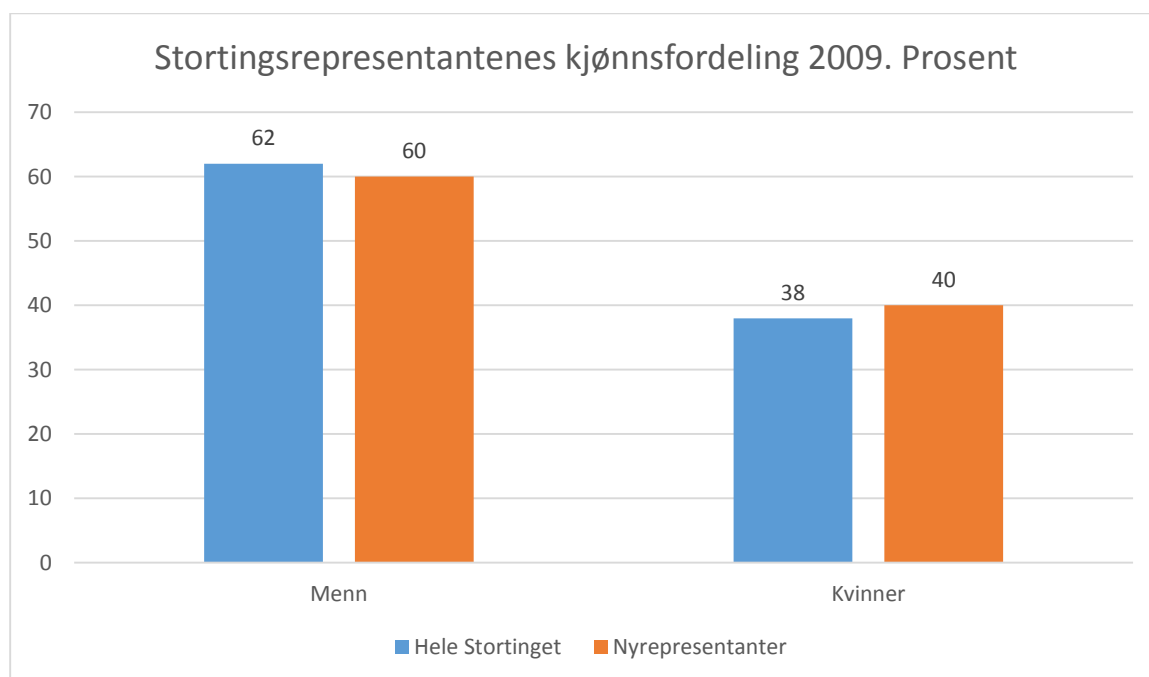
Diagram 3.2 tar for seg sektortilhørighet ved valgtidspunktet. Det er naturligvis en grad av variasjon mellom sammensetningen av hele stortinget kontra de nyinnvalgte representantene. Vi ser blant annet at kategorien *annet* reduseres fra 7% til 0%, og at det er en liten reduksjon i organisasjonstilhørighet. Dette har ingen teoretiske implikasjoner for vår videre analyse. Men man ser en betydningsfull endring i forholdet mellom privat og offentlig sektor. Offentlig sektor øker fra 39% til 73%, mens privat reduseres fra 27% til 9 % når man ser på kun de nyinnvalgte representantene. Det er rimelig å anta at dette reflekterer endringene vi så i diagram 3.1 der andelen partimedarbeidere økte dramatisk, og at funnet således er betinget de innledende vurderingene der partimedarbeidere kodes med tilhørighet til offentlig sektor.

Diagram 3.8: Utdanningsnivå

I diagram 3.3 ser vi stortingsrepresentantenes utdanningsnivå ved valgtidspunktet i 2009. Her ser vi at den mest markante endringen finnes i forholdet mellom middels og høy utdanning. De nyinnvalgte representantene har kun 9% med middels utdanning, til kontrast har det samlede storting 23% i denne kategorien. Denne reduksjonen ser vi at i hovedsak skyldes en økt prosentandel med høy utdanning, 88% mot 76%. I tillegg bør det merkes at kategoriseringen til Narud og Valen tar utgangspunkt i utdanning ved valgtidspunktet i 2009, og at disse dermed ikke viser stortingsrepresentantenes utdanningsnivå når de ble førstegangsinvalgte. Ved å fin analysere datamaterialet til NSD vil man finne at mange representanter har tatt deltidsstudier mens de har fungert på stortinget. Dette betyr i praksis at forskjellen mellom de som velges for første gang i dag, og de som ble valgt inn for første gang ved tidligere stortingsvalg nok er større enn det som kommer frem i diagrammet.

Diagram 3.9: Kjønnfordeling

Avslutningsvis illustrerer diagram 3.4 kjønnfordelingen blant representantene. Her ser vi små endringer, da et samlet storting har en kvinneandel på 38%, mens de nyinnvalgte representantene har en kvinneandel på 40%.

4.2 Klyngeanalyse

I forskningen på politisk rekruttering er det vanlig å se etter likheter og trender i kandidatenes bakgrunn og karrierevei. Disse illustreres gjerne i gruppeteorier slik vi så dem innledningsvis. Gjennom bruk av klyngeanalyse i SPSS kan man identifisere grupper av individer som er like hverandre men annerledes fra individer i andre grupper. De identifiserte gruppene kan deretter analyseres nærmere (Norušis, 2012). Ved å gjennomføre en klyngeanalyse med våre nyinnvalgte stortingsrepresentanter fra 2009 kan vi identifisere de gruppene som synliggjøres gjennom empirien fra det Norske Stortingsvalget, og deretter sammenlikne disse med karriereveiene som ble presentert i teorien. Merk for øvrig at analysene også her må vurderes som lett påvirkelige av naturlig variasjon, og at det vil kunne heve kvaliteten på gruppene dersom man analyserer et større utvalg, eksempelvis ved å inkludere førstegangvalgte representanter fra valget i 2005 og 2013.

I SPSS kan man gjennomføre en klyngeanalyse på tre forskjellige måter, valget av metode avhenger av blant annet datasettets størrelse og variabelenes sammensetning. Valget står

mellom hierarkisk-, k-means- og to-steps klyngeanalyse. Disse har forskjellige egenskaper, men det er kun ved bruk av to-steps analyse at man får gode resultater når man analyserer data bestående av både kontinuerlige og kategoriske variabler slik som i vårt tilfelle (Norušis, 2012).

To-steps analysen gir best resultater dersom alle variabler er uavhengige variabler, de kontinuerlige har normalfordeling og de kategoriske har multinominal fordeling. Dette er sjeldent tilfellet, ei heller i oppgavens datasett. Men fordi klyngeanalysen i seg selv ikke involverer hypotesetesting eller vurdering av signifikans, så er det fullt akseptabelt å benytte datamateriale som ikke møter antagelsene rundt optimal utførelse (Norušis, 2012).

Variablene som danner grunnlag for klyngeanalysen er inkludert på grunnlag av teoretisk relevans. I tillegg er det gjennomført en enkel bivariat korrelasjonsanalyse for å identifisere samvariasjon mellom variablene som naturlig antas å kunne måle det samme. I vårt tilfelle gjelder dette følgende variabler: *politikk*, *lokal- og fylkesverv* og *sentrale verv*, som alle baserer seg på antall år politisk aktivitet. *Utdanning* og *utdanning2* som begge ser på kandidatens utdanningsnivå. Og *yrkesgruppe-valgtidspunkt* og *yrkesgruppe-tilhørighet* som i utgangspunktet kan vise seg å være svært like. Dersom korrelasjonskoeffisient viser en sterk sammenheng anbefales det at en av variablene utelukkes slik at deres kombinerte vektning ikke blir unaturlig stor i klyngeanalysen (Burns & Burns, 2008). Korrelasjonsanalysene gjennomførtes ved bruk av «Pearsons» for variabler på intervallnivå og forholdstallsnivå, og «Spearman» for de ordinale variablene (Eikemo & Clausen, 2007, s. 55). (Se Appendiks – Vedlegg 2). Disse viser, ikke uventet, en sterk samvariasjon mellom *politikk* og *lokal- og fylkesverv*, samt *utdanning* og *utdanning2*, mens yrkesgruppevariablene viser lav samvariasjon. Allikevel vurderes det som kvalitetsmessig konstruktivt å utelate en variabel fra hvert av de tre parene. For variablene som tar for seg politisk bakgrunn utelates *politikk*, da man ivaretar helheten i analysen ved å bevare skillet mellom lokal/regional politisk aktivitet, og sentral politisk aktivitet. Fra utdanningsvariablene utelates *utdanning2* da denne kategoriseringen gir mindre detaljert informasjon enn *utdanning*. For yrkesgruppevariablene vurderes *yrkesgruppe-tilhørighet* som den mest informative kategoriseringen, se tidligere diskusjon, og *yrkesgruppe-valgtidspunkt* utelates derfor.

For å unngå at enkeltvariablene vektet uhensiktsmessig i forhold til hverandre har jeg valgt å la SPSS standardisere vektingen av disse. Videre ble 2-steps klyngeanalysen gjennomført ved å bruke log-likelihood som metode for å kalkulere avstand mellom kategoriene. Dette er fordi log-likelihood er det eneste avstandsmålet som kan benyttes ved

bruken av kontinuerlige og kategoriske variabler (Norušis, 2012). Man har mulighet til å la SPSS avgjøre hvor mange klynger som skal dannes. Med våre rådata og vårt relativt begrensede utvalg valgte SPSS innledningsvis å la de nyinnvalgte stortingsrepresentantene forbli en gruppe. Den ville vært lite hensiktsmessig å analysere, derfor ble det spesifisert at analysen skulle resultere i fire klynger som kunne analyseres opp imot hverandre, dette med bakgrunn i de fire kategoriene fra teorien.

Tabell 3.2 og diagram 3.5 illustrerer fundamentet i den endelige klyngeanalysen. Tabellen viser antall variabler som har blitt benyttet i analysen, antall klynger som har blitt dannet, og den gir uttrykk for klyngeinndelingens kvalitet ved å vise silhuett-koeffisienten. Silhuett-koeffisienten vurderer den relative homogeniteten innad i klyngen og tilsvarende heterogenitet mellom klyngene. Dersom denne er negativ, betyr det at gjennomsnittsavstanden mellom et tilfeldig tilfelle i datasettet er større til medlemmer av egen klynge, enn medlemmene av de andre klyngene, dette er selvfølgelig ikke ønskelig. Men dersom denne er positiv, betyr det at den gjennomsnittlige avstander er mindre innad i en klynge enn ut mot de andre tilfellene (Norušis, 2012). For å kunne gå videre med en klyngeanalyse er det forventet at silhuett-koeffisienten som et minimum bør kategoriseres som «fair» (Norušis, 2012). Vår klyngeinndeling kategoriseres som fair, altså akseptabel.

Figur 3.1: To-steps klyngeanalyse – Modell sammendrag

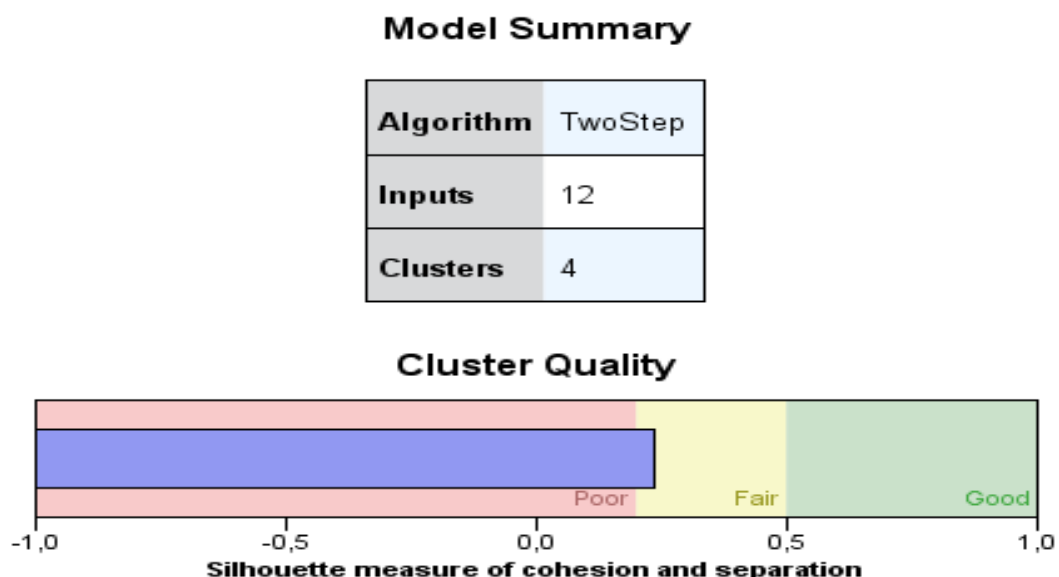

Diagram 3.10: To-steps klyngeanalyse – Prediktor betydning

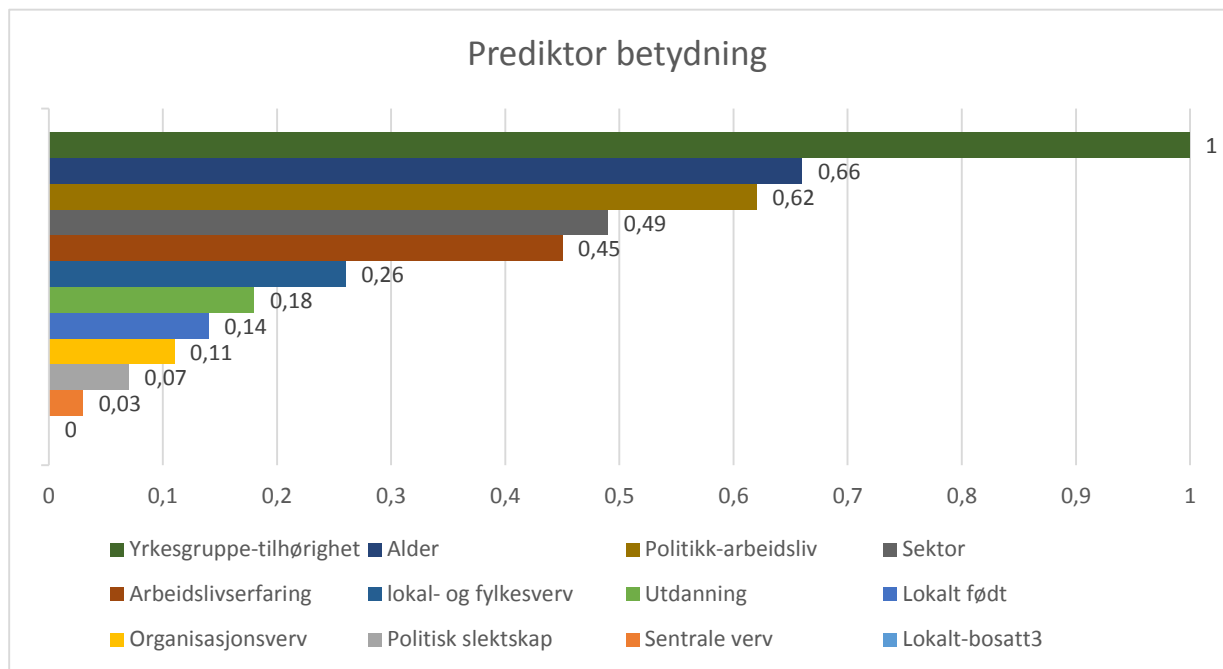

Diagram 3.5 illustrerer variablenes betydning som prediktor for klyngeinndelingen. Her presenteres også de tolv variablene som dannet grunnlaget for klyngeinndelingen. Disse vurderes på en skala fra 0 til 1, der 0 betyr at variabelen ikke har hatt noen effekt på klyngedannelsen, mens 1 betyr at variabelen har hatt sterk betydning for dannelsen av samtlige klynger (Norušis, 2012). Vi ser her et tydelig skille som viser at fem av variablene har hatt stor innflytelse, mens resten har mindre betydning. De fem viktigste er yrkesgruppe-tilhørighet (1), alder (0,66), politikk-arbeidsliv (0,62), sektor (0,49) og arbeidslivserfaring (0,45).

Tabell 4.2: To-steps klyngeanalyse - Funn

Klynge	1	2	3	4
Antall kandidater	16	7	6	4
Størrelse i %	49 %	21 %	18 %	12 %
Kvinneandel i %	37,5 %	28,5 %	50 %	50 %
Variabler	Gjennomsnitt/tendens			
Alder (i år)	49,1	50,1	39,3	27,5
Politisk bakgrunn i %	42 %	50 %	61 %	85 %
Lokale og Regionale verv (i år)	14,8	19,6	12,7	5
Sentrale verv (i år)	3,2	3	6	3,3
Organisasjonsverv (i år)	5,3	1,1	2	1,5
Arbeidslivserfaring (i år)	21,8	20,4	9,5	1,5
Yrkesgruppe tilhørighet	Funksjonær 100 %	Arbeider 43 %	Funksjonær 83,3 %	Partimedarbeider 100 %
Sektor	Offentlig 94 %	Offentlig 71%	Organisasjon 83%	Organisasjon 50 %
Utdanningsnivå (1-6)	4,25	3,14	4,5	4,5
Lokalt født	56 %	71 %	100 %	25 %
Lokalt bosatt	100 %	100 %	100 %	100 %
Politisk slektskap	0 %	14 %	0 %	0 %

Gjennom tabell 3.2 vises klyngeanalysens funn. Det finnes flere muligheter for utdypende analyser i SPSS, men til vårt formål er det tilstrekkelig å se på gjennomsnittsverdier og tendenser. Vi ser at det har blitt dannet fire klynger, disse er rangert etter størrelse. Klynge 1 består av 16 av våre kandidater, altså 49% av utvalget. Klynge 2 består av 7 kandidater (21%), klynge 3 = 6 kandidater (18%) og klynge 4 = 4 kandidater (12%). Hver klynge presenteres med en snittverdi for hver av de tolv variablene, enten presentert gjennom gjennomsnittsverdien, eller ved å vise hyppigheten av en gitt observasjon. De viktigste observasjonene vil diskuteres nærmere i den følgende diskusjonen, der det trekkes paralleller direkte opp imot de fire karriereveiene som ble presentert i teorikapittelet.

5.0 Diskusjon

Som nevnt vil diskusjonen se nærmere på tre viktige elementer som ifølge teorien vil kunne fortelle noe om hvem som gjør politisk karriere i Norge. Innledningsvis vil sammensetningen av den politiske eliten diskuteres, og gjennomsnittskandidaten fra valget i 2009 vil presenteres. Deretter vil karriereveiene diskuteres nærmere ved å sammenlikne teoretisk og empirisk belegg, og deres betydning for politisk rekruttering i Norge. Før oppgaven avslutningsvis tar for seg påstanden om at politikken er i ferd med å profesjonaliseres.

Den politiske eliten i Norge ble i teorien beskrevet som den minst elitistiske eliten i Norges samfunn. Og utgangspunktet er at denne gjennom historien har vært bredt sammensatt, men nye forskning viser at denne karakteristikken er truet av politisk profesjonalisering (Cairney, 2007) (Gulbrandsen, et al., 2002) (Narud, 2008). En faktor som har vært med på ivareta et sammensatt storting, er kandidatenes lokale forankring og bakgrunn. Nominasjonsprosessen er blant annet en av hovedårsakene til at kandidatene er avhengig av lokal aksept før de nomineres inn til sentrale verv. I likhet med tidligere forskning finner vi i vårt utvalg en svært høy grad av lokal og regional politisk aktivitet blant kandidatene. Samtlige kandidater har hatt verv på lokal- eller fylkesnivå, og gjennomsnittlig har de hele 14,21 års erfaring før de tar steget inn på stortinget. Her skiller Norge seg fra mange andre nasjoner (Cotta & Best, 2000), og det er tydelig at dette er en faktor som fremdeles legger sterke føringer for kandidatenes bakgrunn.

Hva gjelder yrkesbakgrunn ser vi gjennom empirien at enkelte yrkesgrupper dominerer, i enda større grad enn først antatt. Dersom man ser på den historiske utviklingen, finner man at kategorien partimedarbeider først gjorde sin inntreden rundt midten av 80-tallet (Narud & Valen, 2007). Narud og Valen har fulgt utviklingen frem til en de representerte 33% av stortingsrepresentantene ved valget i 2005, mens vårt begrensede utvalg viser at dette tallet 4 år senere reflekterer en dobbelt så høy frekvens, på hele 66%, blant nyvalgte kandidater. En dramatisk utvikling som gir sterke føringer for kandidatenes aktivitet i perioden frem mot stortingsvalget. Samtidig ser vi at dersom man benytter alternativ koding ved å se på kandidatenes yrkesgruppe-tilhørighet, så har dette stor betydning for resultatet. Derfor vil jeg for videre forskning anbefale nye vurderinger i forhold til hvilken koding som er mest hensiktsmessig. Det er naturlig at politikere opp imot et valg velger å fokusere på partiarbeid for å øke deres mulighet til å vinne valget. Derfor vil jeg foreslå at man heller ser på kandidatenes tilhørighet dersom man eksempelvis ønsker å vurdere i hvor stor grad politikernes yrkesbakgrunn speiler befolkningen. Ved å gjøre dette vil man også få en bedre forståelse for

hvor stor andel av politikerne som har sin fulle bakgrunn fra politikken, og dermed kan kategoriseres som profesjonelle politikere. Ved en slik koding ser man for øvrig at funksjonærer er en sterkt dominerende kategori med hele 60% tilhørighet, mens andelen partimedarbeidere reduseres kraftig til kun 11%.

I forhold til hvilken sektor kandidatene kommer fra viser Narud og Valen til en utvikling der offentlig sektor blir stadig større. Dette har ført til økt representasjon herifra, men vår analyse gir allikevel dramatiske resultater, når hele 73% av kandidatene har sin tilhørighet her. Igjen nevnes betydningen at kodingen av partimedarbeidere til offentlig sektor som hovedårsak, og det anbefales at også sektor bør analyseres med utgangspunkt i kandidatenes yrkesgruppe tilhørighet, og ikke yrkesbakgrunn ved valgtidspunktet. Dette vil gi funn med brukbare resultater, mens jeg velger å utelate sektor fra videre diskusjon da variabelen ikke ansees som reliabel.

Utdanningsnivået til de norske stortingsrepresentantene har sett en sterk økning de siste femti årene, dette er et resultat av den generelle moderniseringen av samfunnet, og en prosess som kalles «intellektuell profesjonalisering» (Narud & Valen, 2007, s. 92). Som vi ser har denne trenden fortsatt, og det fremstår nesten som et krav at kandidatene må ha høyere utdanning når hele 88% av de nyinnvalgte representantene har dette. I forhold til profesjonaliseringen av politikken, er det naturlig at man kan anse dette som en del av den prosessen, samtidig som det er viktig å anerkjenne at den intellektuelle profesjonaliseringen har vært en trend på tvers av samfunnet vårt, og at dette har vært realiteten innenfor de fleste yrkesgrupper.

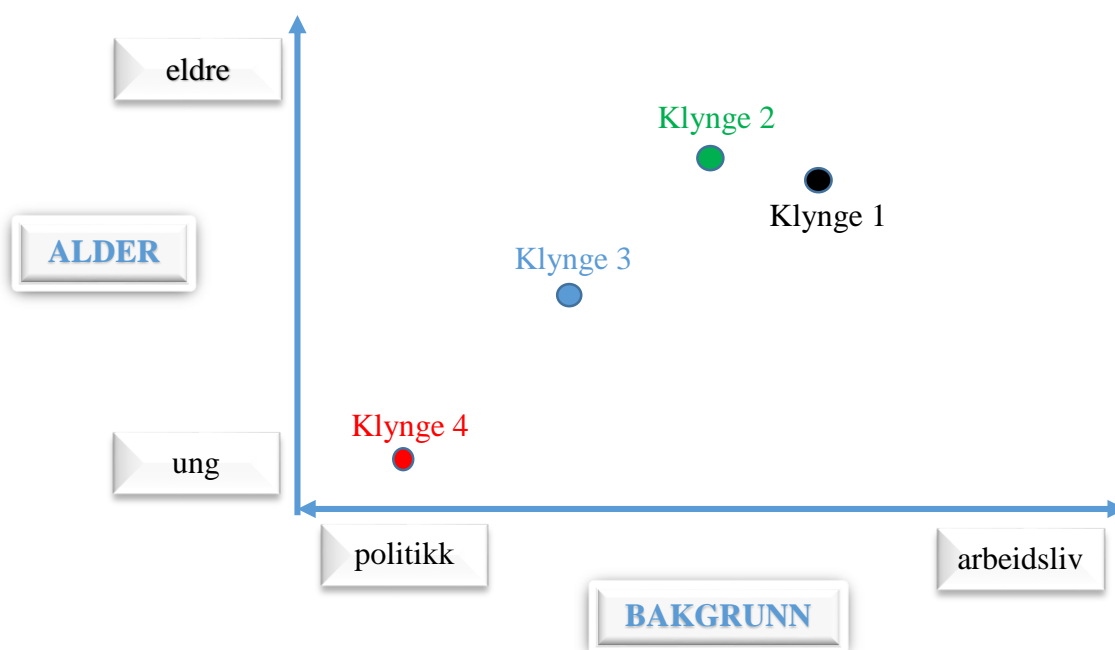
Til sist nevnes det at kvinneandelen er å tråd med forventningene, da denne har ligget rimelig stabil i Norge siden midten av 90-tallet, med kun en svak økning. Man har gjennom teorien identifisert en rekke faktorer som kan virke begrensende på kvinners deltagelse i politikken på generelt nivå. Men med en kvinneandel på 40% kan vi anta at kjønn i seg selv ikke fremstå som et tydelig hinder for en politisk karriere i Norge.

Når vi så skal se på den gjennomsnittlige kandidaten fra valget i 2009, er det naturlig å sammenlikne denne med forventningene fra teorien. Der ble det fastslått at en gjennomsnittlig politiker vil være en mann i førtiårene med universitetsutdannelse og politisk erfaring (Wessels, 1997). Vår gjennomsnittlige kandidat er en mann på 45 år med universitetsgrad og 15 års erfaring som politisk aktiv. Så man må kunne fastslå at vi selv i Norge bør anerkjenne at disse kandidatene nok er hyppigere representert enn individer med en mer variert bakgrunn.

Gjennomsnittsverdier sier dessverre relativt lite om variasjonen i et utvalg. Derfor vil det være naturlig å analysere kandidatene nærmere for å se i hvor stor grad kandidatene fraviker gjennomsnittet. I denne oppgaven har dette blitt gjort ved å bruke klyngeteori og påfølgende analyser. Ved å gjøre dette fortsetter man å holde på gjennomsnittsverdier som utgangspunkt for kandidatenes særtrekk, men de er nå klassifisert i klynger basert på felles likhetstrekk som dermed hjelper oss med å danne flere «politikertyper» enn bare en enkeltstående gjennomsnittskandidat. Her nevnes for øvrig at karriereveiene ikke setter absolutte grenser for hvem som kan være representanter på stortinget, men utelukkende er ment for å identifisere grove trender og tendenser innad i utvalget.

Siden vi gjennom teorien forutsetter at de viktigste indikatorene for en politikers karrierevei er vedkommende sin alder og forholdet mellom bakgrunn fra politikken og arbeidslivet, så vil det være naturlig å se på hvordan de fire klyngene fra vår analyse sprer seg sammenliknet med de teoribaserte klyngene fra figur 2.4 (se s16). Under viser figur 3.2 at klyngene fordeles på en måte som er svært lik det vi fant i teorien. Dersom man legger dette til grunn, finner man at klynge 4 bør reflektere de egenskapene som tilhører *karrierepolitikeren*, klynge 3 *gjennomsnittspolitikeren*, klynge 2 *lokalpolitikeren* og klynge 1 *karriereskiftende politikere*.

Figur 5.1: Veier mot stortinget

Tabell 5-1: Klynge 1

Klynge	1
Antall kandidater	16
Størrelse i %	49 %
Kvinneandel i %	37,50 %
Variabler	
Alder (i år)	49,1
Politisk bakgrunn i %	42 %
Lokale og Regionale verv (i år)	14,8
Sentrale verv (i år)	3,2
Organisasjonsverv (i år)	5,3
Arbeidslivserfaring (i år)	21,8
Yrkesgruppe tilhørighet	Funksjonær 100 %
Sektor	Offentlig 94 %
Utdanningsnivå (1-6)	4,25
Lokalt født	56 %
Lokalt bosatt	100 %
Politisk slektskap	0 %

Klynge 1: Basert på variablene alder og politikk-arbeidsliv finner vi en forventning om at klynge 1 vil bestå av *karriereskiftende politikere*. Altså forventes det en relativt lang arbeidslivserfaring, kombinert med relativt kort erfaring fra politikken. Det er den lange arbeidslivserfaringen som ansees som deres mest karakteristiske egenskap. Det er også forventet en overrepresentasjon av politisk erfaring fra nasjonalt nivå da disse gjerne kan rekrutteres direkte inn i

sentrale verv på bakgrunn av ettertraktet kompetanse fra arbeidslivet. Her har vi også forventet å få se en relativt sett større andel menn enn kvinner.

I klynge 1 finner vi en moderat grad av samsvar med denne karriereveien. Med 21,8 år er dette klyngen med lengst arbeidslivserfaring, men gruppen virker ikke å ha særlig begrenset politisk erfaring. Kanskje i forhold til deres alder, men i utgangspunktet langt unna å samsvare med teorien. Kvinneandelen er heller ikke særlig lav, med hele 37,5%, kun 2,5% under det totale snittet. For øvrig virker det som om denne karriereveien kjennetegnes av en yrkesbakgrunn som funksjonær, relativt høy ansiennitet fra organisasjonsverv og utdanning på universitetsnivå. Siden denne klyngen representerer hele 49% av utvalget, blir det naturlig å anta at selv om denne karriereveien ikke lyder tittelen *gjennomsnittspolitikeren*, så er det kanskje nettopp denne som best reflekterer den vanligste veien inn på det norske stortinget.

Klynge 2: Denne klyngen forventes på bakgrunn av teorien å kunne samsvare med karriereveien *lokalpolitikeren*. Her forventes det at kandidatene har nådd moden alder, og har lang fartstid fra lokal og regional politisk aktivitet. Videre forventes det at disse, naturlig nok, også har en noe lengre yrkesbakgrunn en gjennomsnittet.

I Klynge 2 finner vi et tilfredsstillende samsvar med karriereveien *lokalpolitikeren*, men som nevnt innledningsvis er dette den mest diffuse kategorien, med færrest distinkte krav. Allikevel ser vi at disse er de eldste kandidatene med sine 50,1 år. Samtidig har de utvilsomt

Klynge	2
Antall kandidater	7
Størrelse i %	21 %
Kvinneandel i %	28,50 %
Variabler	
Alder (i år)	50,1
Politisk bakgrunn i %	50 %
Lokale og Regionale verv (i år)	19,6
Sentrale verv (i år)	3
Organisasjonsverv (i år)	1,1
Arbeidslivserfaring (i år)	20,4
Yrkesgruppe tilhørighet	Arbeider 43 %
Sektor	Offentlig 71%
Utdanningsnivå (1-6)	3,14
Lokalt født	71 %
Lokalt bosatt	100 %
Politisk slektskap	14 %

Tabell 5-2: Klynge 2

Tabell 5-3: Klynge 3

Klynge	3
Antall kandidater	6
Størrelse i %	18 %
Kvinneandel i %	50 %
Variabler	
Alder (i år)	39,3
Politisk bakgrunn i %	61 %
Lokale og Regionale verv (i år)	12,7
Sentrale verv (i år)	6
Organisasjonsverv (i år)	2
Arbeidslivserfaring (i år)	9,5
Yrkesgruppe tilhørighet	Funksjonær 83,3 %
Sektor	Organisasjon 83%
Utdanningsnivå (1-6)	4,5
Lokalt født	100 %
Lokalt bosatt	100 %
Politisk slektskap	0 %

karriereveien skal også være upopulær blant kvinner, fordi mekanismen i denne rekrutteringsprosessen er forventet å favorisere hvite menn. Det vil heller ikke være overraskende om mange av disse har arbeiderklassebakgrunn.

lengst fartstid fra lokal og regional politikk med sine 19,6 år, og kombinerer dette med lang erfaring fra arbeidslivet med 20,4 år. Andre karakteristiske trekk er den lave kvinneandelen, og en yrkesgruppetilhørighet der den hyppigst observerte kategorien er arbeider (43%).

Bestående av 21% av utvalget kan vi fastslå at *lokalpolitikeren* som karrierevei virker å være et reelt alternativ inn mot det nasjonale nivået i Norsk politikk.

Klynge 3: Klynge tre tilsvarer det som etter internasjonal forskning skal kunne betegne *gjennomsnittspolitikeren*. Dette er den første gruppen som defineres av profesjonelle politikere, altså individer som har gjort politikken til et levebrød. Dette forutsetter at kandidatene har en kortere erfaring fra arbeidslivet enn gjennomsnittet, og at disse også skal nå det nasjonale nivået i politikken noe tidligere enn lokalpolitikeren og de karriereskiftende politikerne. Denne

Også her viser statistikken et relativt godt samsvar mellom klyngen og karriereveien. De viktigste variablene, alder og politisk aktivitet stemmer godt overens med forventningene for en profesjonell politiker. Disse er noe yngre enn snittet med sine 39,3 år, og har tydeligvis nådd den nasjonale politikken tidlig. Her ser man en noe kortere erfaring fra lokal og regional politikk med 12,7 års ansiennitet. Mens erfaringen fra sentrale verv er svært høy med hele 6 år, noe som er til sterk kontrast med de andre klyngene. Arbeidslivserfaringen er kort med 9,5 år. Kjønnfordelingen er den ene variabelen som går imot forventningene, da hele 50% av disse er kvinner. Dette er et resultat som nok bør sees i forhold til det Norske samfunnet og grad av likestilling, men er allikevel oppsiktsvekkende. Med 18% av utvalget kan det virke som om gjennomsnittspolitikeren slik de fremstår i utlandet, ikke enda har det samme momentet i Norge. Allikevel representerer dette et reelt alternativ for individer som ønsker å gjøre politisk karriere også her til lands.

Klynge 4: I klynge fire forventer vi å finne sterke paralleller til *Karrierepolitikeren*.

Dette representerer den nyeste trenden for politisk rekruttering, de politiske broilerne. Unge

Klynge	4
Antall kandidater	4
Størrelse i %	12 %
Kvinneandel i %	50 %
Variabler	
Alder (i år)	27,5
Politisk bakgrunn i %	85 %
Lokale og Regionale verv (i år)	5
Sentrale verv (i år)	3,3
Organisasjonsverv (i år)	1,5
Arbeidslivserfaring (i år)	1,5
Yrkesgruppe tilhørighet	Partimedarbeider 100 %
Sektor	Organisasjon 50 %
Utdanningsnivå (1-6)	4,5
Lokalt født	25 %
Lokalt bosatt	100 %
Politisk slektskap	0 %

fremadstormende individer som ønsker en karriere i politikken, og tar sine livsvalg basert på en slik målsetning. Deres fremste kjennetegn er svært ung alder, og minimal yrkeserfaring ved siden av politikken.

I klynge 4 er ikke dette langt unna sannheten, da disse danner den absolutt yngste klyngen med sine 27,5 år i gjennomsnittsalder. Og selv om disse har relativt sett svært korte karrierer innenfor politikken, ser vi at deres politiske erfaring danner hele

85% av deres samlede erfaringsbakgrunn gjennom variabelen politikk-arbeidsliv. Videre ser vi at samtlige har sin yrkesgruppetilhørighet som partimedarbeider. Altså kan vi fastslå med rimelig trygghet at vi også i Norge finner karrierepolitikere, selv om bare 12% av utvalget inngår i denne kategorien.

Sett under ett kan det virke som om karriereveiene slik de ble fremstilt i teorien ikke er voldsomt langt unna sannheten slik vi finner den her i Norge. Man ser konturene av hvordan de empiriske klyngene reflekterer de teoretiske forventningene, men samtidig må man anerkjenne at det finnes markante forskjeller. Det viktigste funnene relaterer seg til fordelingen av kandidater blant klyngene. Det kan virke som om vi i Norge har en dominant klynge bestående av godt voksne kandidater, med lang erfaring fra både politikk og arbeidsliv, individer som ikke er langt unna den tradisjonelle politikeren slik blant annet Bernard Wessels og Hanne Marthe Narud illustrerer disse; Middelaldrende, høyt utdannede menn, med lang erfaring fra lokal og regional politikk.

For å ta stilling til profesjonaliseringen av politikken i Norge virker det naturlig å ta utgangspunkt i funnene over. Det viser seg at de grunnleggende egenskapene til den profesjonelle politikeren er til stede i to klyngene vi har identifisert, klynge 3 – gjennomsnittspolitikeren og klynge 4 – karrierepolitikeren. Det er lite hensiktsmessig å bestride deres eksistens, og heller naturlig å anerkjenne at profesjonalisering er en trend vi ser i samfunnet rundt oss, også i politikken. Men vi ser på bakgrunn av våre resultater at denne prosessen kanskje ikke har nådd like langt som det man kunne ha fryktet? Blant de nyinnvalgte stortingsrepresentantene fra valget i 2009 er det en andel på 30% som kan sies å være profesjonelle politikere, absolutt en betydelig andel, men enda ikke en direkte trussel for representasjonen i Norges demokrati. Det åpne spørsmålet er selvfølgelig, trues vi av en «broilerfisering» av norsk politikk – eller en profesjonalisering av de folkevalgte? Er det negativt eller positivt om det utvikles en politisk sosial elite i Norge?

6.0 Avslutning

I senere tid har det eksistert en pågående debatt om konsekvensene av at stadig flere politikere virker å være politikere av yrke, og tar med seg liten erfaring fra det «sivile» arbeidsliv inn i den nasjonale politikken (Narud & Valen, 2007). Blant akademikere har man sett nærmere på sammenhengen mellom mekanismene for politisk rekruttering og parlamentarisk karrierevei. Og internasjonale studier viser en generell tendens der veiene mot de lovgivende forsamlingene blir smalere og smalere, samtidig som kravene som stilles for å komme gjennom disse beveger seg i retning av en kraftig politisk profesjonalisering (Bailer, Meissner, Ohmura, & Selb, 2012).

Denne oppgaven har hatt som formål å svare på problemstillingen «Hvem gjør politisk karriere i Norge?» Og har gjort dette ved å presentere relevant teori, basert på både nasjonal og internasjonal forskning. Analysedelen har benyttet kvantitativ metode for å belyse bakgrunnen til de førstegangsvalgte stortingsrepresentantene fra valget i 2009. Ved bruk av data fra *Politikerarkivet 1945-d.d.* har det vært mulig å analysere kandidatens biografi basert på teoretisk relevante variabler. Innledningsvis har vi ved hjelp av deskriptive data sett på generelle trender for rekrutteringen til stortinget. Ved å trekke paralleller til historisk forskning og analyser av et fulltallig storting har det vært mulig å identifisere fellestrekkene som i størst mulig grad kjennetegner individene som gjør politisk karriere i dag, samt hva som skiller dem fra fortidens politikere. Deretter har vi gjennomført en klyngeanalyse der 12 variabler har fått danne grunnlag for en gruppeinndeling der SPSS har identifisert og samlet kandidater som er relativt like hverandre i fire grupper som i størst mulig grad skiller seg fra hverandre. Resultatet er et sett klynger som har blitt sammenliknet med karriereveiene som ble presentert i teoridelen.

Ved å se på sammensetningen av den politiske eliten har vi funnet at det er en grunnleggende forutsetning for å gjøre politisk karriere i Norge at man som stortingskandidat har lokal forankring og tillitt i fylket som man ønsker å representere. Det har vist seg at kandidatens yrkesbakgrunn er relativt homogen, med en høy overrepresentasjon av individer med bakgrunn som funksjonæryrker, og med virke som partimedarbeider i tiden frem mot stortingsvalget. Kandidatene fremstår som ressurssterke individer med høy utdanning. Mens gjennomsnittskandidaten fra utvalget strengt tatt skiller seg lite fra den internasjonale malen der suksessfulle politikere ofte er middelaldrende menn med høy utdanning og lang politisk erfaring. Karriereveiene har vist seg å være et nyttig verktøy for å identifisere fellestrekk ved individene som gjør politisk karriere i Norge. Og vi har funnet at det er en relativt god grad av

samsvar mellom den relaterte teorien og empirien. Viktigst er forholdet mellom de tradisjonelle politikerne med bakgrunn fra yrkeslivet og politikken, og de profesjonelle politikerne som har lite yrkeserfaring og hele sin karriere fra politisk virke. Her viser empirien at det ved stortingsvalget i 2009 var 30 % av de nyinnvalgte kandidatene som defineres i denne kategorien, mens hele 70% av våre nyinnvalgte representanter også tar med seg omfattende yrkeserfaring inn i sitt politiske virke. Trenden er allikevel tydelig, de profesjonelle politikerne får stadig større innflytelse over politikken i Norge, og det virker som om også dette virke er i ferd med å utvikle krevende kompetansekrav som igjen krever økt politisk satsning blant de politiske aspirantene som håper å få en karriere på nasjonalt nivå.

Avslutningsvis må det anerkjennes at analysene som er gjort i denne oppgaven er av innledende natur, og at det bør gjennomføres videre forskning på feltet før man kan presentere endelige konklusjoner. Blant annet kan man underbygge eksisterende funn ved å gjennomføre dypere analyser som inkluderer større utvalg og flere variabler. Dette vil være essensielt om man ønsker å avdekke de videre trendene for politisk rekruttering i Norge.

Bibliografi

- Bailer, S., Meissner, P., Ohmura, T., & Selb, P. (2012). *Pathways into Parliament - Party Animals, Parachutists and other Patterns*. Hentet Juni 10, 2013 fra <http://webpages.dcu.ie/~leg/Bailer.pdf>
- Bauna, L. (1997). Å slåss for Oslo blir man ikke Kirke- og undervisningsminister av. En casestudie av representasjon med særlig fokus på representasjon av valgkretsen. Hovedoppgave ved Institutt for statsvitenskap: Universitetet i Oslo.
- Bille, L. (2001). Democratizing a Democratic Procedure: Myth or Reality? Candidate Selection in Western European Parties, 1960-1990. *Party Politics*, 7(3), ss. 267-276.
- Burns, R., & Burns, R. (2008). *Business Research Methods and Statistics using SPSS - Chapter 23 Cluster Analysis*. Hentet Oktober 10, 2013 fra Sage Publishing: <http://www.uk.sagepub.com/burns/website%20material/Chapter%2023%20-%20Cluster%20Analysis.pdf>
- Cairney, P. (2007). *The Professionalisation of MPs: Refining the 'Politics-Facilitating' Explanation*. London: Parliamentary Affairs.
- Cotta, M., & Best, H. (2000). *Parliamentary Representatives in Europe 1848-2000*. Oxford: Oxford University Press.
- Drevvatne, K. (2002). *Storingsrepresentanters Renominasjon*. Hovedoppgave ved Institutt for statsvitenskap: Universitet i Oslo.
- Durose, C., Gains, F., Richardson, L., Combs, R., Broome, K., & Eason, C. (2011). *Pathways to Politics*. Manchester: Equality and Human Rights Commission.
- Eikemo, T. A., & Clausen, T. H. (2007). *Kvantitativ Analyse med SPSS*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.
- ESS. (2012). *Home*. Hentet November 10, 2012 fra European Social Survey: <http://www.europeansocialsurvey.org/>
- Fiers, S., & Secke, I. (2007). A Career through the Party: The Recruitment of Party Politicians in Parliament. I M. Cotta, & H. Best (Red.), *Democratic representation in Europe: diversity, change, and convergence*. Oxford: Oxford University Press.

- FN Sambandet. (2012). *Danmark*. Hentet November 10, 2012 fra Globalis:
<http://globalis.no/Land/Danmark/%28show%29/indicators>
- Gallagher, M., & Marsh, M. (Red.). (1988). *Candidate Selection in Comparative Perspective: The Secret Garden of Politics*. London: Sage Publications.
- Gulbrandsen, T., Engelstad, F., Klausen, T. B., Skjeie, H., Teigen, M., & Østerud, Ø. (2002). *Makt og Demokratiutredningen: Norske Makteliter*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Heidar, K., & Saglie, J. (2002). *Hva skjer med partiene?* Oslo: Gyldendal Akademiske.
- Hernes, G., & Martinussen, W. (1980). *Demokrati og Politiske Ressurser*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kommunal- og regionaldepartementet. (2002, Januar 9). *Lov om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre*. Hentet September 10, 2013 fra <http://www.lovdatabasen.no/all/hl-20020628-057.html#3-1>
- Lenz, G., & Lawson, C. (2011). Looking the Part: Television Leads Less Informed Citizens to Vote Based on Candidates' Appearance. *American Journal of Political Science*, 55(3), ss. 574-589.
- Libell, H. P. (2013, April 18). *Ikke for Folk Flest*. Hentet fra Frilanskatalogen:
http://www.frilanskatalogen.no/system/files/82/original/10Innsikt4_stortinget_ikke_for_folk_flest_8075.pdf?1272232685
- Lund, T. (Red.). (2002). *Innføring i forskningsmetodologi*. Oslo: Unipub forlag AS.
- Matland, R., & Studlar, D. (1996). The Contagion of Women Candidates in Single-member District and Proportional Representation Electoral Systems: Canada and Norway. *The Journal of Politics*, 58(3), ss. 707-733.
- Matthews, D., & Valen, H. (1999). *Parliamentary Representation: the Case of the Norwegian Storting*. Columbus: Ohio State University Press.
- Mosca, G. (1939). *The Ruling Class*. New York: McGraw-Hill.
- Narud, H. (1994). Nominasjoner og Pressen. I K. Heidar, & L. Svåsand (Red.), *Partiene i en Brytningstid* (ss. 287-326). Bergen: Alma Mater.

- Narud, H. (2008). *Bak Lukkede Dører? Eller i Åpne Rom? Demokratiske Normer for Politisk Rekruttering*. Oslo: CIVITA AS.
- Narud, H., & Valen, H. (2007). *Demokrati og Ansvar: Politisk Representasjon i et Flerpartisystem*. N.W. Damm & Søn AS.
- Norris, P. (Red.). (1997). *Passages to Power*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Norris, P., & Lovenduski, J. (1993). If Only More Candidates Came forward. *British Journal of Political Science*(23), ss. 373-408.
- Norušis, M. (2012). Chapter 17 Cluster Analysis. I *IBM SPSS Statistics 19 Statistical Procedures Companion* (ss. 375-404). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- NOU. (1973/38). *Personvalg ved Stortingsvalg og Kommunevalg*. Oslo: Norges Offentlige Utredninger.
- NOU. (1982/6). *Om En Ny Valglov*. Oslo: Norges Offentlige Utredninger.
- NOU. (2001/3). *Velgere, Valgordning, Valgte*. Oslo: Norges Offentlige Utredninger.
- NSD. (2010). *Politikerarkivet 1945-d.d.* Hentet September 3, 2013 fra http://www.nsd.uib.no/polsys/index.cfm?urlname=polsys&lan=&institusjonsnr=1&arkivnr=19&MenuItem=N1_1&ChildItem=&State=collapse
- Offerdal, A., & Ringkjøb, H. (2002). Medlemsgrunnlag og Medlemsaktivitet i Lokale Partilag. I O. Bukve, & A. Offerdal (Red.), *Den Nye Kommunen: Om Verknaden av Organisasjonsendringar i Kommunane*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Pedersen, M., Kjær, U., & Eliassen, K. (2004). Institutions Matter – Even in the Long Run. Representation, Residence Requirements, and Parachutage in Norway and Denmark. I H. Narud, & A. Krogstad (Red.), *Election, Parties and Political Representation*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Putnam, R. (1976). *The Comparative Study of Political Elites*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Ringdal, K. (2007). *Enhet og Mangfold*. Bergen: Fgbokforlaget.
- Schattschneider, E. E. (1942). *Party Government: American Government in Action*. New York: Rinehart & Co.

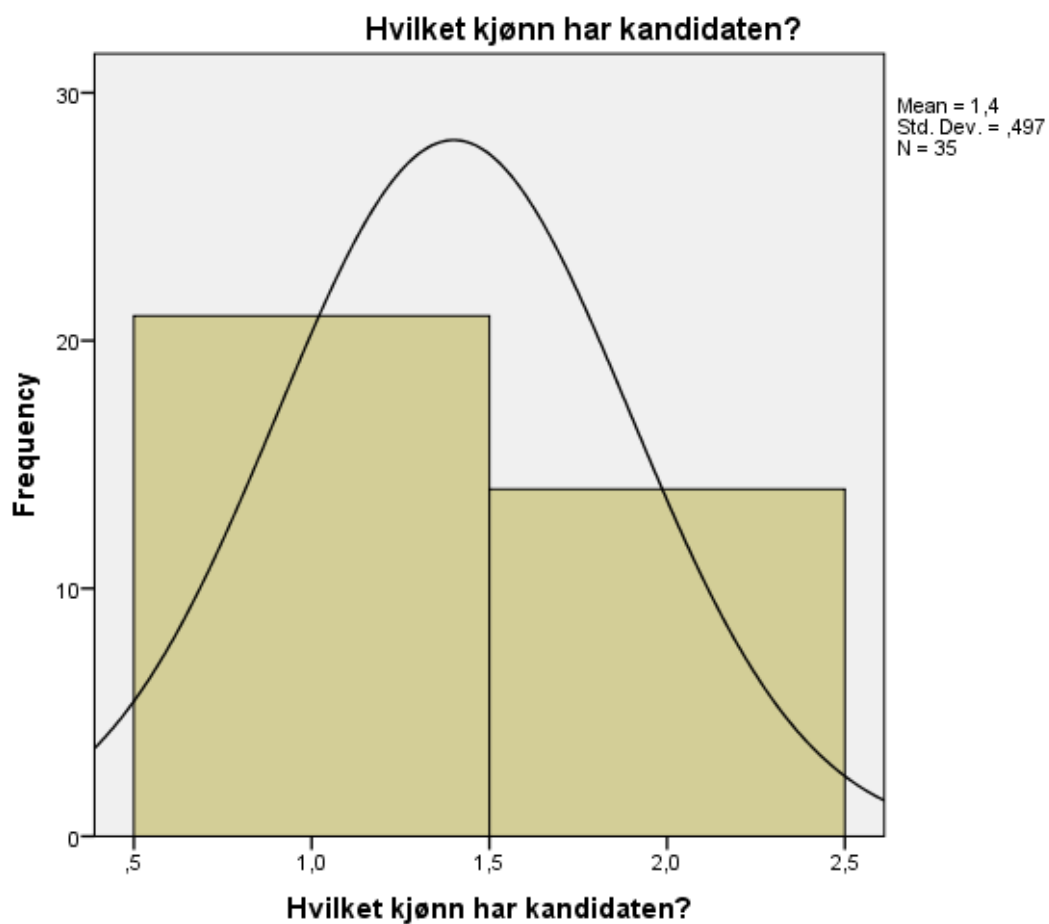
- Seligman, L. (1967). *Political Parties and the Recruitment of Political Leadership*. I L. J. Edinger, *Political Leadership in Industrialized Societies*. New York: Wiley.
- Senterpartiet. (2013). *Ferre Broilere Mer Livserfaring*. Hentet Juni 10, 2013 fra <http://www.senterpartiet.no/article55166.html>
- Skare, A. (1996). Kandidatutvelging – mer enn riktig kjønn fra rett sted. Politisk utvelging og politiske endringer i en brytningstid. *Tidsskrift for Samfunnsforskning*(37), ss. 328-362.
- Stortinget. (2013). *Representantene*. Hentet Mai 1, 2013 fra <http://www.stortinget.no/no/Representanter-og-komiteer/Representantene/Biografier/>
- Stortingets Informasjonstjeneste. (2013). *Stortinget: Statistikk*. Hentet Juni 10, 2013 fra <http://www.stortinget.no/no/Stortinget-og-demokratiet/Representantene/Statistikk/>
- Valen, H. (1988). Norway: Decentralization and Group Representation. I M. Gallagher, & M. Marsh (Red.), *Candidate Selection in Comparative Perspective*. London: Sage Publications.
- Weber, M. (1958). Politics as Vocation. I C. Wright Mills, & H. H. Gert (Red.), *From Max Weber: Essays in sociology*. New York: Oxford University Press.
- Wessels, B. (1997). *Passages to Power - Legislative Recruitment in Advanced Democracies*. (P. Norris, Red.) Cambridge: Cambridge University Press.
- Zaller, J. (1992). *The Nature and Origins of Mass Opinion*. Cambridge: Cambridge University Press.

Appendiks

Vedlegg 1: Deskriptiv Statistikk for kategoriske variabler

Hvilket kjønn har kandidaten?

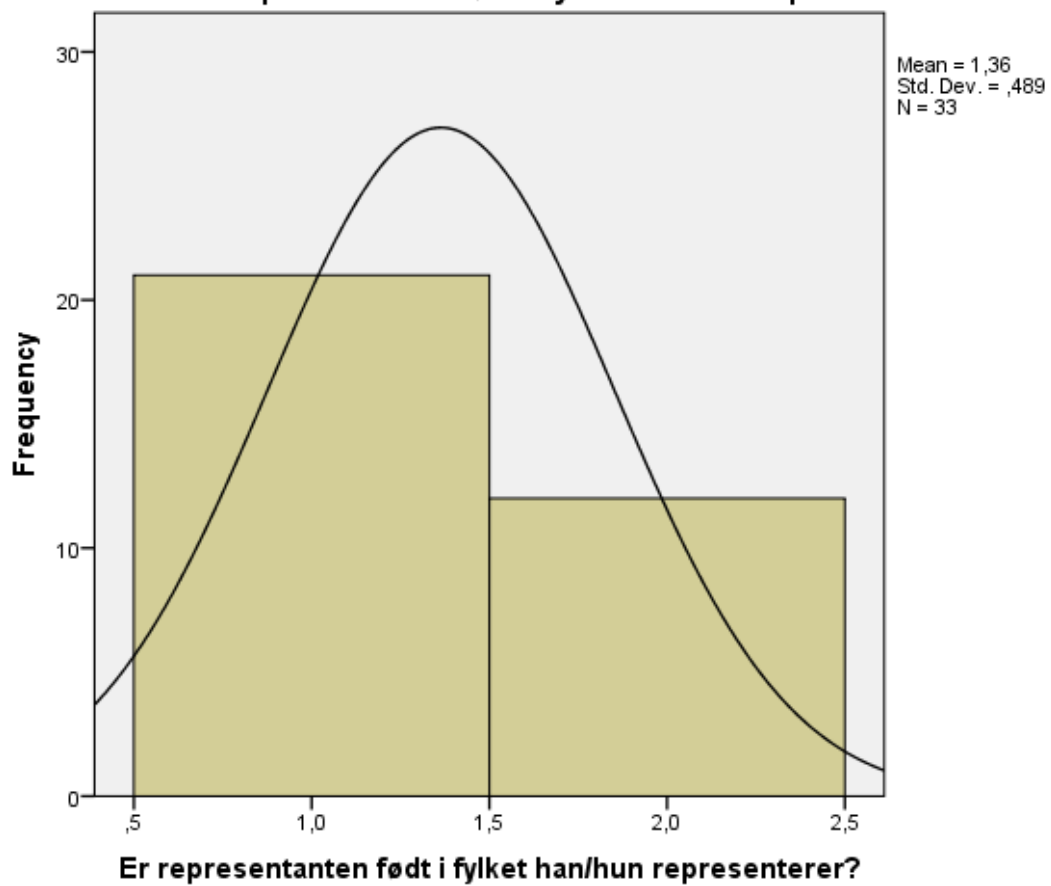
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Mann	21	60,0	60,0	60,0
Valid Kvinne	14	40,0	40,0	100,0
Total	35	100,0	100,0	

Er representanten født i fylket han/hun representerer?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid				
Ja	21	60,0	63,6	63,6
Nei	12	34,3	36,4	100,0
Total	33	94,3	100,0	
Missing				
System	2	5,7		
Total	35	100,0		

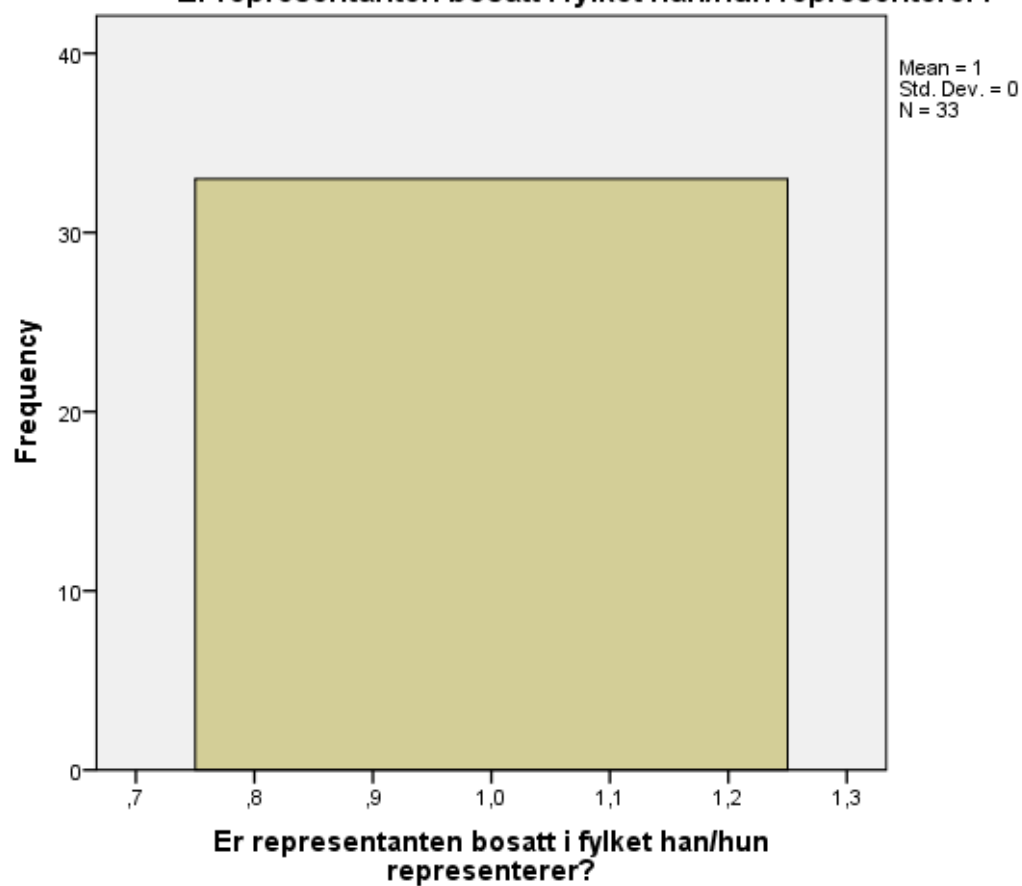
Er representanten født i fylket han/hun representerer?

Er representanten bosatt i fylket han/hun representerer?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Ja	33	94,3	100,0	100,0
Missing System	2	5,7		
Total	35	100,0		

Er representanten bosatt i fylket han/hun representerer?

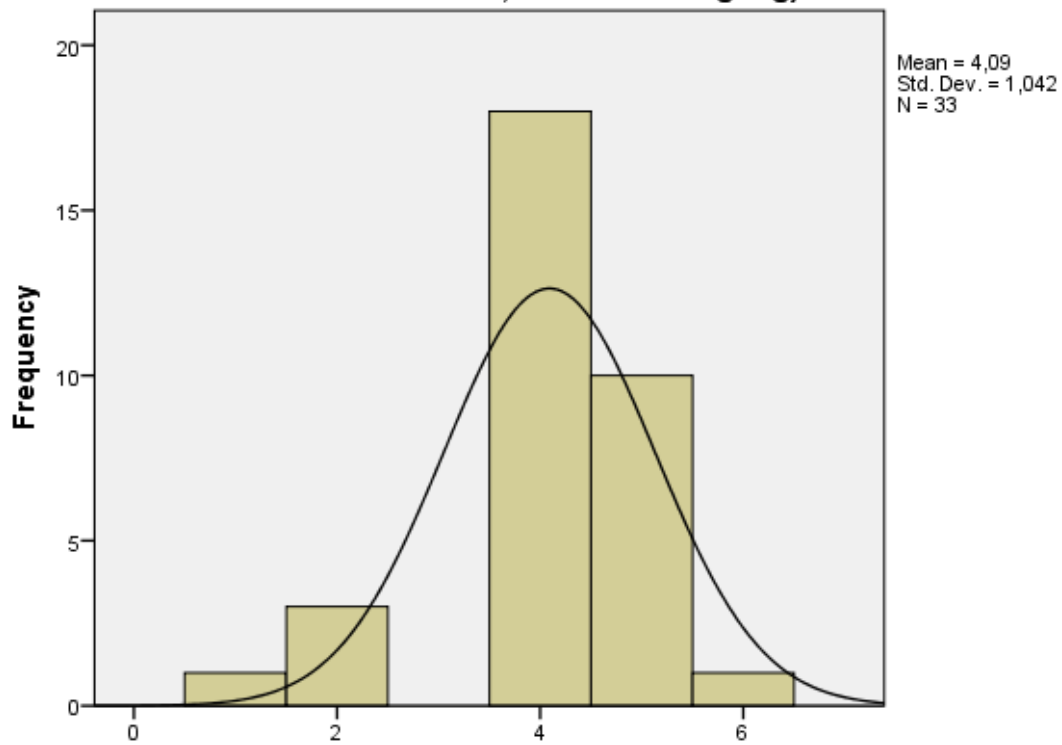

På hvilket nivå var kandidatens høyeste fullførte utdanning i 2009? (Inkluderer ikke kurs, kun ren skolegang)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
	1	2,9	3,0	3,0
	3	8,6	9,1	12,1
	18	51,4	54,5	66,7
Valid				
Grunnskole				
Videregående				
Diverse				
universitet/høgskole/Bachelor				
or				
Mastergrad/Profesjonsstudium	10	28,6	30,3	97,0
Doktorgrad	1	2,9	3,0	100,0
Total	33	94,3	100,0	
Missing				
System	2	5,7		
Total	35	100,0		

På hvilket nivå var kandidatens høyeste fullførte utdanning i 2009? (Inkluderer ikke kurs, kun ren skolegang)

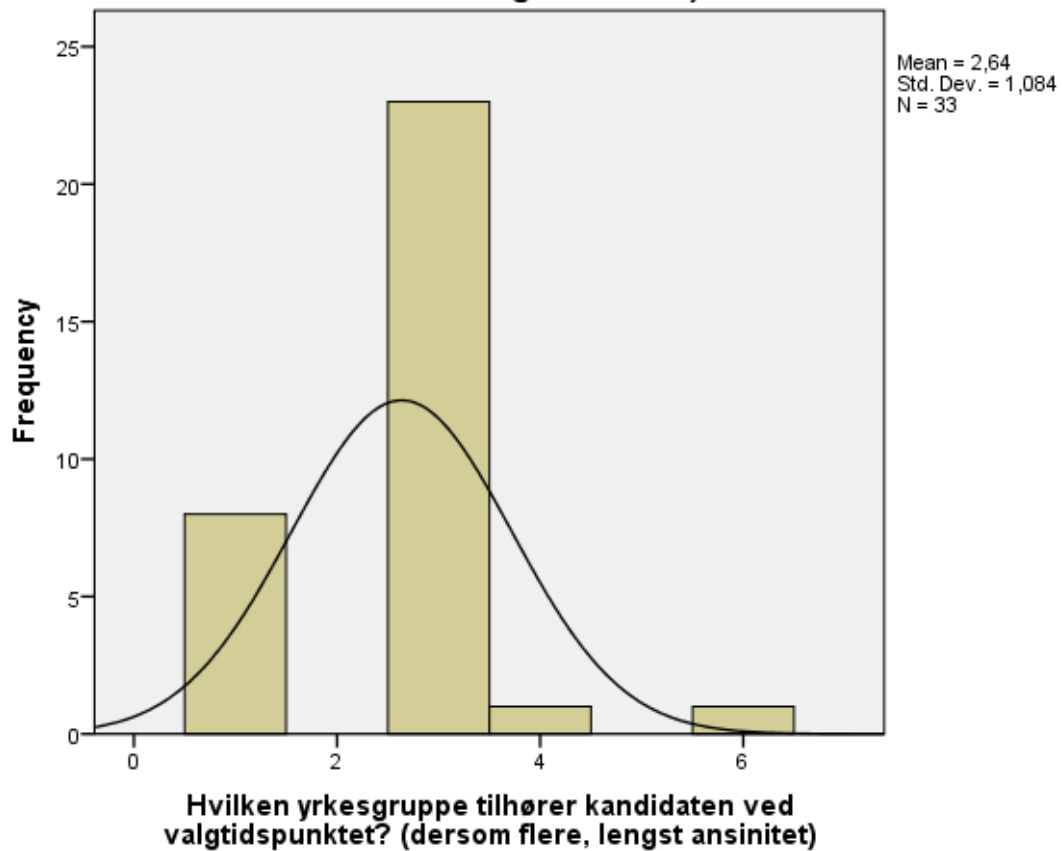

På hvilket nivå var kandidatens høyeste fullførte utdanning i 2009? (Inkluderer ikke kurs, kun ren skolegang)

Hvilken yrkesgruppe tilhører kandidaten ved valgtidspunktet? (Dersom flere, lengst ansiennitet)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Funksjonær	8	22,9	24,2	24,2
Partimedarbeider	23	65,7	69,7	93,9
Valid Lærer	1	2,9	3,0	97,0
Advokat	1	2,9	3,0	100,0
Total	33	94,3	100,0	
Missing System	2	5,7		
Total	35	100,0		

Hvilken yrkesgruppe tilhører kandidaten ved valgtidspunktet? (dersom flere, lengst ansinitet)

Hvilken yrkesgruppe har kandidaten sterkest tilhørighet til basert på sist fullført utdanning samt arbeidslivserfaring

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Funksjonær	21	60,0	63,6	63,6
Bonde/Fisker	1	2,9	3,0	66,7
Partimedarbeider	4	11,4	12,1	78,8
Lærer	2	5,7	6,1	84,8
Journalist	1	2,9	3,0	87,9
Advokat	1	2,9	3,0	90,9
Arbeider	3	8,6	9,1	100,0
Total	33	94,3	100,0	
Missing System	2	5,7		
Total	35	100,0		

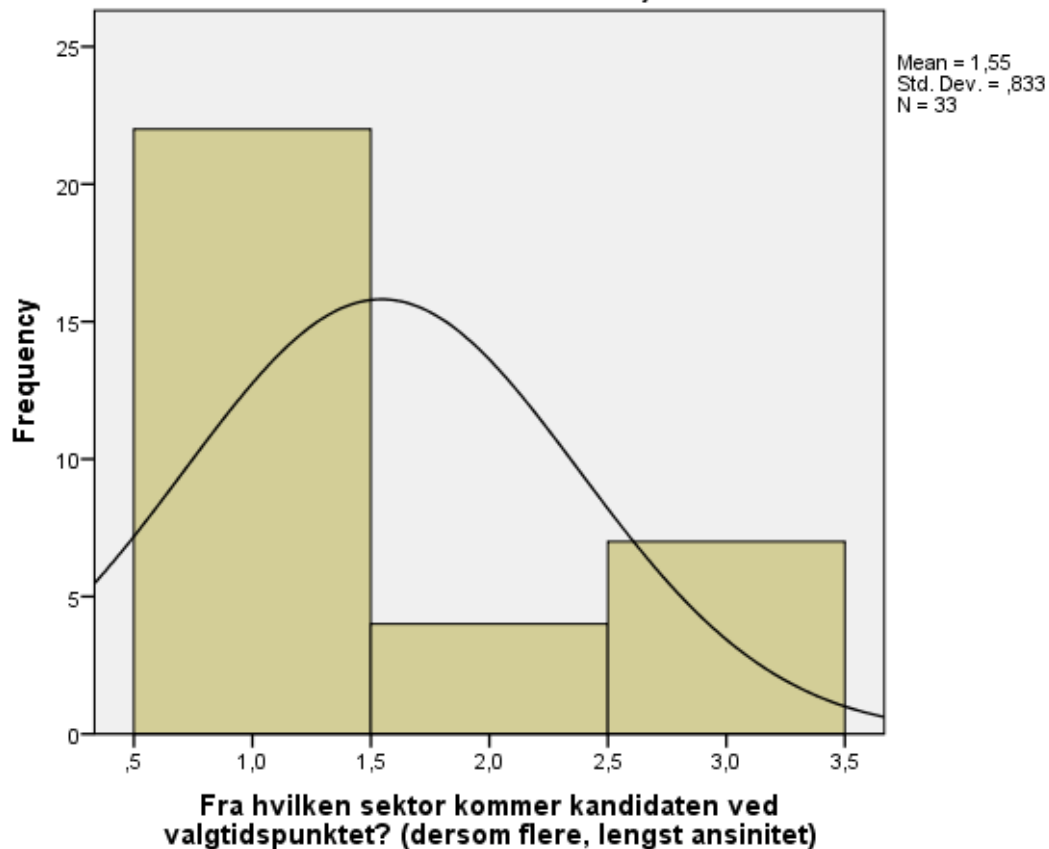
Hvilken yrkesgruppe har kandidaten sterkest tilhørighet til basert på sist fullført utdanning samt arbeidslivserfaring

Fra hvilken sektor kommer kandidaten ved valgtidspunktet? (Dersom flere, lengst ansinitet)

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Offentlig	22	62,9	66,7	66,7
Valid Privat	4	11,4	12,1	78,8
Valid Organisasjon	7	20,0	21,2	100,0
Total	33	94,3	100,0	
Missing System	2	5,7		
Total	35	100,0		

Fra hvilken sektor kommer kandidaten ved valgtidspunktet? (dersom flere, lengst ansinitet)

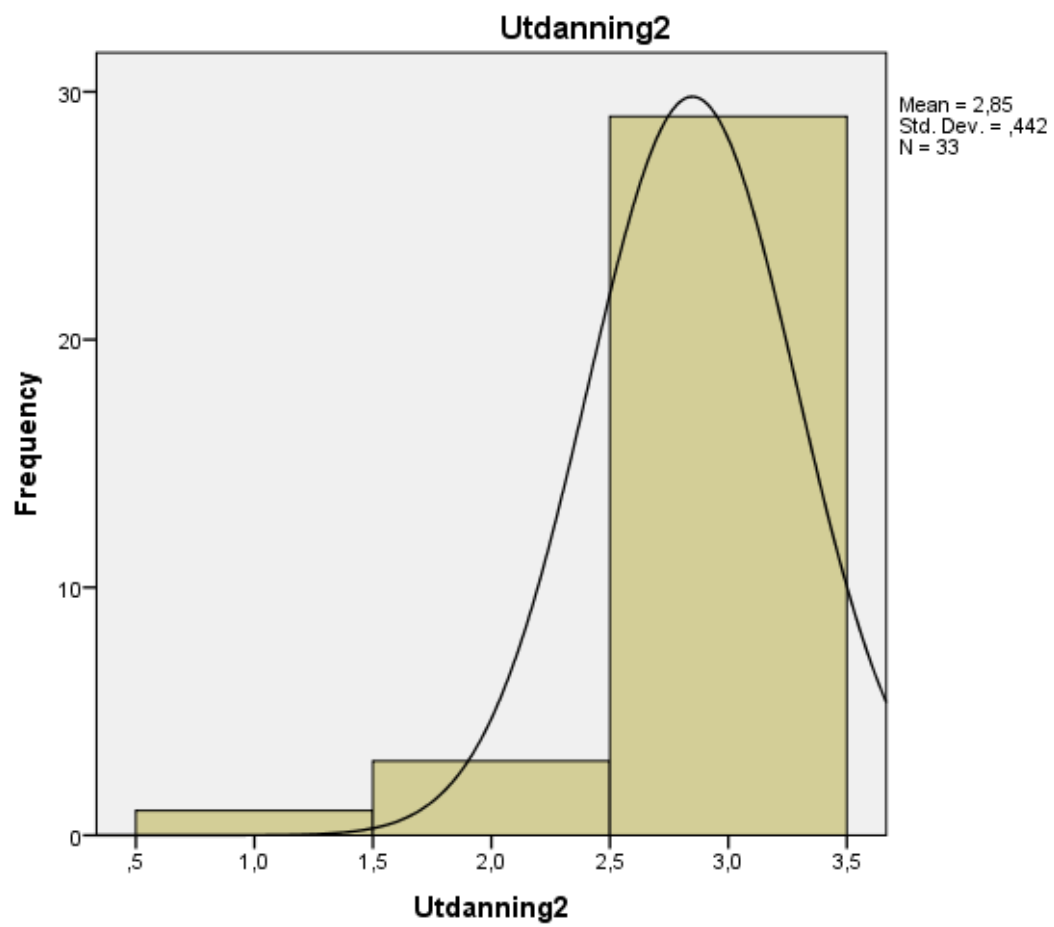
Har kandidaten politisk slektskap?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Ja	1	2,9	3,0	3,0
Valid Nei	32	91,4	97,0	100,0
Valid Total	33	94,3	100,0	
Missing System	2	5,7		
Total	35	100,0		

Utdanning2

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Lav	1	2,9	3,0	3,0
	Middels	3	8,6	9,1	12,1
	Høy	29	82,9	87,9	100,0
	Total	33	94,3	100,0	
Missing	System	2	5,7		
Total		35	100,0		

Vedlegg 2: Korrelasjonstabeller

Correlations

		Politikk	Lokal- fylkesverv	Sentrale-verv
Politikk	Pearson Correlation	1	,921**	,360*
	Sig. (2-tailed)		,000	,040
	N	33	33	33
Lokal- fylkesverv	Pearson Correlation	,921**	1	,141
	Sig. (2-tailed)	,000		,434
	N	33	33	33
Sentrale-verv	Pearson Correlation	,360*	,141	1
	Sig. (2-tailed)	,040	,434	
	N	33	33	33

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Correlations

			Utdanning	Utdanning2
Spearman's rho	Utdanning	Correlation Coefficient	1,000	,629**
		Sig. (2-tailed)	.	,000
		N	33	33
	Utdanning2	Correlation Coefficient	,629**	1,000
		Sig. (2-tailed)	,000	.
		N	33	33

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Correlations

		Yrkesgruppe valgtidspunkt	Yrkesgruppe tilhørighet
Spearman's rho	Yrkesgruppe valgtidspunkt	Correlation Coefficient	1,000
		Sig. (2-tailed)	-,133
		N	,461
			33
	Yrkesgruppe tilhørighet	Correlation Coefficient	1,000
		Sig. (2-tailed)	-,133
		,461	
		33	